

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Humanitární pomoc

Humanitarian Aid

Student: Jitka Roubalíková

Vedoucí bakalářské práce: Ing, Naděžda Antošová, Ph.D.

Ostrava 2008

Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci včetně všech příloh vypracovala samostatně.

Dne 25. dubna 2008

.....
Jitka Roubalíková

Děkuji vedoucí mé práce, Ing. Naděždě Antošové, Ph.D., za odbornou pomoc a trpělivost při přípravě.

Obsah:

Úvod	1
1. Humanitární pomoc České republiky	2
1.1 Vymezení základních pojmů	2
1. 2 Aktivity a principy humanitární pomoci	4
1.3 Historie humanitární pomoci	6
1.4 Humanitární pomoc Evropské unie	9
1.5 Humanitární pomoc ČR.....	11
2. České nevládní organizace a humanitární pomoc	15
2.1 Historie filantropie a nevládních organizací v ČR.....	15
2.2 Nevládní neziskové organizace	17
2.3 Typy neziskových organizací	18
2.4 Sdružování nevládních neziskových organizací.....	20
2.5 Spolupráce nevládních neziskových organizací a státní správy	21
2.6 Zdroje financování nevládních neziskových organizací	23
3. Analýza působnosti vybraných českých nevládních organizací	27
3.1 Výroční zpráva neziskových organizací	27
3.2 Obecná charakteristika vybraných organizací.....	28
3.3 Analýza hospodaření a činnosti vybraných humanitárních organizací	30
3.3.1 <i>Člověk v tísni</i>	30
3.3.2 <i>Charita České republiky</i>	35
Závěr.....	40
Použité zdroje	
Seznam použitých zkratk	
Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce	
Seznam příloh	

Úvod

Zprávy o konfliktech a katastrofách plní každý týden televizní obrazovky a přední strany novin. Mezinárodní a nevládní organizace se aktivně angažují v mezinárodních strukturách, jež usilují o zmírnění lidského utrpení. Cílem je poskytnout co nejrychlejší pomoc všem potřebným, bez ohledu na rasu, náboženství, politické přesvědčení či na to, zda je krize způsobena konfliktem, za nějž nesou odpovědnost lidé, nebo přírodní katastrofou.

I když všichni registrují zprávy o konfliktech a katastrofách, ne každý si však uvědomí, co vše se pod pojmem humanitární pomoc skrývá.

Cílem bakalářské práce je vymezit pojmy spojené s problematikou humanitární pomoci, charakterizovat instituce a organizace, které se zabývají touto činností, se zaměřením na neziskové organizace působící v ČR, a analyzovat činnost vybraných českých humanitárních organizací.

Bakalářská práce je rozdělena do tří kapitol. První část vymezí základní pojmy související s humanitární pomocí, následně budou popsány aktivity a principy této pomoci. Seznámíme se s historií humanitární pomoci. Další část této kapitoly se bude týkat vymezení humanitární pomoci ČR a Evropské unie.

V druhé části si blíže charakterizujeme historii českých nevládních organizací. Budou představeny jednotlivé typy nevládních organizací, jejich sdružování na mezinárodní úrovni a spolupráce českých neziskových organizací se státní správou.

Poslední kapitola bakalářské práce se bude zabývat analýzou působnosti vybraných českých neziskových organizací.

Při zpracování bakalářské práce jsem vycházela jak ze zdrojů zabývajících se problematikou humanitární pomoci a problematikou nevládních neziskových organizací obecně, tak ze zdrojů poskytujících informace k činnosti vybraných humanitárních organizací. Zde jsem využívala zejména výroční zprávy a informace zveřejněné na webových stránkách těchto organizací.

1. Humanitární pomoc České republiky

Humanitární pomoc do zahraničí je nedílnou součástí zahraniční politiky České republiky, která ji poskytuje podle naléhavosti situace a potřeb postiženého státu, podle možností ekonomiky, disponibilních zdrojů státního rozpočtu, v souladu se zásadami a rezolucemi mezinárodního společenství a s vlastními prioritami a zájmy.

1.1 Vymezení základních pojmů

Humanitární krize je popisována jako „situace, ve které jsou běžně užívané prostředky lidí, které jim zaručují důstojný a svobodný život, narušeny v důsledku přírodní či jiné katastrofy nebo lidmi zaviněné krize“.¹ Humanitární pomoc představuje takové aktivity, které jsou bezprostřední reakcí na humanitární krizi.

Jedná se o pomoc krátkodobou, která reaguje na danou momentální krizi a je poskytnuta jen po dobu, dokud postižená země, oblast či komunita není schopna fungovat do té míry, jak fungovala před humanitární krizí.

K humanitární krizi dochází v důsledku humanitární katastrofy, což je situace, kdy dochází ke ztrátám na životech, majetku a infrastruktuře, k velkému lidskému utrpení, stresu. Situace, kdy postižený či postižená komunita potřebuje pomoc ostatních.

Katastrofy můžeme členit podle několika kritérií. K nejčastěji používaným patří tato členění katastrof:

- Podle času, ve kterém probíhají
 - s náhlým nástupem (zemětřesení, výbuch sopky, tsunami),
 - pomalu, postupně vzniká (sucha, hladomory, epidemie).
- Podle činitele katastrofy
 - přírodní – sopečná činnost, tornáda, hurikány, tsunami, povodně,

¹ Člověk v tísni. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají*, str. 101. 2008.

- ovlivněné člověkem – epidemie, hladomory, sesuvy půdy,
- způsobené člověkem – války (občanské, genocida, atd.), teroristické útoky,
- technologické – havárie letadel, elektráren, ropných tankerů a jiné.

Dárci humanitární pomoci jsou vlády, právnické či fyzické osoby, které poskytují finanční či materiální pomoc. Materiální pomoc ze strany dárce může být ve formě věcného daru, poskytnutím služeb či propagace neziskové organizace, např. na webových stránkách dárce. Finanční pomoc může být poskytnuta v podobě podpory konkrétního projektu či jeho části, příspěvku na veřejné sbírky, zaslání dárcovské sms. Finanční pomoc je více flexibilnější než pomoc materiální, protože zde odpadají náklady spojené s dovozem materiálu do postižené oblasti, a také finance podporují ekonomiku zemi, ve které se humanitární krize nachází. Další formou dárcovství je dobrovolná práce, kdy se člověk osobně zapojuje do pomoci.

Poskytovatel humanitární pomoci je prostředník, který stojí mezi dárce humanitární pomoci a osobou, která tuto pomoc přijímá. Poskytovateli humanitární pomoci mohou být např. mezinárodní organizace či nevládní neziskové organizace, o kterých bude pojednávat druhá kapitola.

Hlavní cíle humanitární pomoci:

- zmírnění utrpení lidí,
- ochrana životů,
- respektování lidské důstojnosti.

Mezinárodní humanitární právo

Mezinárodní humanitární právo (MHP) tvoří významnou část mezinárodního práva veřejného, je nazýváno jako „právo ozbrojených konfliktů“ či „válečné právo“. MHP má dvě různé oblasti:

1. Ženevské právo neboli vlastní humanitární právo, jež je určeno na ochranu příslušníků ozbrojených sil, kteří se přímo nebo již nezúčastní boje, a osob, které se aktivně nepodílejí na nepřátelských akcích, zejména civilistů,

2. Haagské právo neboli vlastní válečné právo, jež stanoví práva a povinnosti stran v konfliktu při provádění vojenských operací a omezuje prostředky působení škod nepříteli.²

Tyto dvě oblasti MHP spolu s Dodatkovými protokoly z roku 1977 tvoří základ systému humanitárního práva.

Ohledně historie MHP, až do poloviny 19. století platilo Cicerovo „ve válce právo mlčí“ a válka byla pokládána za neslučitelnou s právem. Dobíjení raněných, plenění lidských sídlišť a násilí vůči civilnímu obyvatelstvu bylo běžnou součástí válek.³

V 19. století došlo k zásadní změně, H. Dunant přesvědčil hlavní velké mocnosti k uzavření úmluvy, a tak vzniklo smluvní mezinárodní humanitární právo. Ženevská úmluva, přijatá roku 1864, řeší otázku zlepšení osudu raněných příslušníků ozbrojených sil v poli. Přijetím této úmluvy se ochrana obětí válek povýšila na státní záležitost.

Mezinárodnímu výboru Červeného kříže, který neustále předkládal návrhy dalších mezinárodních úmluv, se podařilo ukotvit ochranu většího počtu osob a to rozsáhlým systémem čtyř Ženevských úmluv a dvou Dodatkových protokolů z roku 1977. Tyto dokumenty však nejsou jedinými smlouvami mezinárodního humanitárního práva, úplný výčet zahrnuje od roku 1864 do současnosti desítky smluv, úmluv a norem.⁴

1. 2 Aktivity a principy humanitární pomoci

Aktivity humanitární pomoci jsou tedy aktivity vyvíjené v rámci bezprostřední reakce na krizi, katastrofu, které pomáhají uspokojit základní životní potřeby postižených lidí a obnovit jejich důstojný život, do takové podoby, který vedli před krizí. Mezi tyto typické aktivity patří:

- budování příbytků, které slouží k dočasnému užívání

² ČČK. *Mezinárodní humanitární právo* [online]. [cit. 13. 2. 2008]. Dostupné na WWW: <http://www.cervenykriz.eu/docs/mhp/cojemhp.htm>

³ ČČK. *Co je to mezinárodní humanitární právo?*, str. 1. [online]. [cit. 12.2.2008]. Dostupné na WWW: http://www.cervenykriz.eu/docs/mhp/MHP_odpovedi.pdf

⁴ ČČK. *Co je to mezinárodní humanitární právo?*, str. 2. [online]. [12.2.2008]. Dostupné na WWW: http://www.cervenykriz.eu/docs/mhp/MHP_odpovedi.pdf

- distribuce léků, hygienických potřeb, ošacení,
- poskytnutí lékařské pomoci a ošetření,
- zřizování uprchlických táborů
- rekonstrukce domů, škol a dalších budov,
- a další.

V souvislosti s aktivitami humanitární pomoci je třeba se zmínit i o principech, o které se organizace mohou opřít. Jedna z definic vyjadřuje princip jako pravidlo, zásadu, které vyjadřuje základní hodnoty určité společnosti, jehož význam (toho principu) se nemění podle okolností.

Principy:

- Humanita – poskytnutí pomoci trpící lidské bytosti, kdekoli se tato bytost nachází, nesmí být odmítnuto. Humanita má napomáhat k vzájemnému pochopení, spolupráci, přátelství a míru mezi národy.
- Nestrannost – je zásadou, která zakazuje jakoukoli diskriminaci na základě národnosti, rasy, náboženství, sociálního zařazení či politické příslušnosti. Vyžaduje, aby mezi lidmi nebyly činěny žádné rozdíly.
- Neutralita – znamená nepodílet se na sporech a nevyjadřovat se k problémům politiky, rasy, náboženství či ideologie.
- Nezávislost – humanitární cíle jsou nezávislé na politických, hospodářských, vojenských nebo jiných cílech. Výhradním účelem humanitární pomoci je zmírnění a předcházení utrpení obětí humanitárních krizí. Př. Organizace nesmějí přijímat finanční příspěvky, jejichž poskytnutí by bylo vázáno na podmínku, že budou použity ve prospěch určité kategorie osob, vybraných podle politických, etnických nebo náboženských hledisek, při současném vyloučení jiných skupin, jejichž potřeby by byly naléhavější.
- Dobrovolnost – služba konaná za účelem splnění konkrétního úkolu ve prospěch druhého. Nezáleží na tom, zda je činnost konána bezplatně nebo za odměnu eventuelně za skromný plat. Rozhodující je, že není inspirována hledáním zisku.
- Světovost – vyzývá ke kolektivní odpovědnosti humanitárních organizací.

Sphere projekt – Humanitární charta a Minimální standardy – byl uveden v roce 1997 skupinou humanitárních nevládních organizací, Červeným křížem a Červeným půlměsícem. Cílem je zlepšit kvalitu humanitární pomoci a zdůraznit zodpovědnost humanitárních organizací za jejich chování v krizových intervencích. Součástí Humanitární charty a Minimálních standardů je soubor norem Sphere Standards, v nichž jsou zakotveny základní postupy a povinnosti každého humanitárního pracovníka v níže uvedených pěti oblastech.

- Voda / hygiena,
- potraviny / výživa,
- obydlí,
- zdravotní péče a
- psychosociální pomoc (v poslední době se přiřazuje i tato oblast k výše zmiňovaným).

1.3 Historie humanitární pomoci

Následující podkapitola se bude týkat historie humanitární pomoci, kde uvedu především historii významných světových humanitárních organizací. V druhé kapitole bude věnována pozornost českým organizacím a zrodu filantropie na území ČR.

Ve Švýcarsku, v Ženevě, byla v roce 1863 založena jedna z nejvýznamnějších organizací, Mezinárodní výbor Červeného kříže, pěticí švýcarských občanů – Dunant, Divour, Moynier, Appia a Maunoir. Tato organizace zastává postoj šířitele a ochránce mezinárodního humanitárního práva. Mezinárodní výbor ČK je základajícím členem Mezinárodního hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce.

Roku 1919 založil ve Velké Británii Eglantyne Jebb organizaci - Save the Children, jejímž účelem bylo poskytovat pomoc dětem, které přežili první světovou válku. V roce 1923 Eglantyne Jebb napsal Chartu dětí, která byla přijata jako Deklarace práv dětí. V průběhu fungování organizace se její poslání nezměnilo a i nadále se věnuje poskytování pomoci dětem.

Ve třicátých letech 20. století vznikl americký International Rescue Committee (IRC) na pomoc Židům utíkajícím z nacistického Německa, ale i Itálie a Španělska.

Tato organizace se stala jednou z nejvýznamnějších světových humanitárních organizací.

Velmi významná organizace byla založena v roce 1945 a to Organizace spojených národů. Důvodem vytvoření byl vznik prostředí, ve kterém by se státy vyvarovaly ozbrojených konfliktů a spory by řešily diplomatickou cestou. Arbitry těchto sporů měli být mocnosti, které vyhráli válku (2. sv. válku). OSN je jediná univerzální organizace, která svou činností pokrývá veškeré oblasti lidského konání, tj.: ochrana mezinárodního míru a bezpečnosti; podpora ekonomického a sociálního rozvoje; ochrana lidských práv; humanitární činnost; mezinárodní právo. Humanitární činností se zabývají některé z agentur OSN.

V případě krize koordinuje Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí (OCHA) mezinárodní spolupráci. Konzultuje ji s týmy OSN v daných zemích a provádí meziřesortní jednání v ústředí OSN, aby bylo dosaženo shody ohledně hlavních akčních priorit. Dále koordinuje mise agentur OSN zaměřené na posouzení rozsahu potřebné pomoci, pomáhá mobilizovat nezbytné zdroje prostřednictvím vypisování meziřesortních sbírek, organizuje setkání dárců, monitoruje stav příspěvků přicházejících v reakci na výzvy a vydává zprávy o vývoji situace pro dárce a další aktéry. OCHA také spolupracuje se svými partnery v rámci humanitárního společenství při vytváření konsenzu a strategií a definování konkrétních problémů, které vyplývají ze zkušeností získaných při poskytování pomoci. Snaží se zabezpečit, aby byly řešeny všechny zásadní problémy, včetně těch, které svou povahou spadají mimo přímý mandát humanitárních organizací, jako je například utrpení osob vysídlených v rámci jednoho státu. OCHA prosazuje důsledné respektování humanitárních norem a zásad a upozorňuje na konkrétní specifické problémy, jako je například přístup k postiženým obyvatelům, humanitární dopad sankcí, problematika nášlapných min nebo nekontrolované šíření lehkých zbraní. OCHA rovněž spravuje Relief Web, přední humanitární internetovou stránku, která poskytuje aktuální informace o humanitárních krizích po celém světě.⁵

Světový potravinový program OSN je humanitární organizace, která pomáhá lidem trpícím hladu. Pomoc je určena obětem přírodních a člověkem způsobených katastrof a hladovějícím lidem, především v málo rozvinutých zemích. Světová zdravotnická organizace je také součástí OSN. Mezi její úkoly patří podporovat

⁵ Informační centrum OSN v Praze. *Koordinace humanitární pomoci* [online]. [cit. 6.3.2008]. Dostupné na WWW: <http://www.osn.cz/humanitarni-otazky/?kap=54>

zvýšení zdravotnické úrovně, prevenci před nemocemi, boj proti epidemiím a zlepšování hygieny. Hlavní strategické záměry této organizace jsou např. omezování úmrtnosti, nemocnosti a postižení především u chudých a sociálně slabých skupin populace, podpora zdravé životosprávy a omezování zdravotních rizik vyplývajících z ekologických, ekonomických a sociálních podmínek. Další z agentur OSN, která pomáhá při humanitární pomoci, je Rozvojový program OSN (UNDP). Program se zaměřuje na následující oblasti: snížení chudoby, demokratická vláda, energie a životní prostředí, HIV/AIDS, prevence krizí a následná obnova, otázka energetiky a životního prostředí. V rozvíjejících zemích se snaží o ochranu lidských práv a zrovnoprávnění žen. Od roku 1990 agentura každoročně publikuje Zprávu o lidském rozvoji. Vysoký komisariát OSN pro uprchlíky, který byl zřízen Valným shromážděním roku 1950, dohlíží na ochranu uprchlíků, dodržování práv a řešení jejich problémů. V roce 1954 a 1981 byla komisariátu udělena Nobelova cena míru. Od roku 1953 je součástí OSN i Dětský fond OSN (UNICEF), který byl pověřen ochranou dětských práv. Tato organizace byla založena roku 1946 jako Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci, na pomoc dětem postižené druhou světovou válkou. Programy UNICEF jsou zaměřeny na očkování dětí, přístupu k nezávadné vodě, vzdělávání apod.

Dosud jsme se seznamovali s historií mezinárodních organizací, proto se následující řádky budou zabývat historií nevládních organizací, které patří mezi významné poskytovatele humanitární pomoci.

Je třeba dále zmínit organizaci jako je britský Oxfam, který byl roku 1995 založen 13 nezávislými neziskovými organizacemi, které chtěly společně mezinárodně pracovat na poskytování humanitární pomoci. Základající organizace nejsou z jednoho státu, ale jsou z různých částí světa. Název Oxfam přišel z Oxford Committee for Family Relief, což byla organizace založena v roce 1942.

Další organizací o které se zmíním, je americká soukromá humanitární organizace Care, založena roku 1945, která poskytla „životy-zachraňující“ balíčky, které posílala do Francie, a dále do Evropy obětem druhé světové války. I ona patří v současné době mezi velmi významné humanitární organizace.

V prosinci roku 1971 se z podnětu Bernarda Kouchnera rozhodlo několik francouzských lékařů, kteří se účastnili humanitární pomoci v Bistře a v Bangladéši, založit organizaci s názvem Médecins Sans Frontieres - Lékaři bez hranic. Cílem těchto lékařů bylo vytvoření kompetentní nezávislé humanitární organizace, která se

bude specializovat nejen na poskytování zdravotnické pomoci v krizových situacích, ale která bude rovněž veřejně hovořit o lidském utrpení, ke kterému v těchto regionech dochází.⁶

I když Řád maltézských rytířů nepatří mezi nejvýznamnější organizace, zapisuje se do podvědomí veřejnosti jako jedna z nejstarších organizací, která byla založena v Jeruzalémě roku 1076. Řád se zabýval zdravotnickou a posléze i vojenskou pomocí poutníkům do Svaté Země. V současné době se tento Řád v České republice zaměřil na pomoc obyvatelům ČR.

1.4 Humanitární pomoc Evropské unie

Generální ředitelství pro humanitární pomoc, známé pod zkratkou ECHO, je útvar Evropské komise, který je zodpovědný za poskytování humanitární pomoci obětem konfliktů či katastrof, ať přírodních či těch, které zavinil člověk, ve třetích zemích. V nařízení Rady č. 1257/96 je uvedeno, že *„je jeho posláním zachraňovat a chránit život, omezovat a předcházet strádání a zajišťovat integritu a důstojnost obyvatel postižených humanitární krizí.“*

GŘ ECHO podporuje operace humanitární pomoci neutrálním, nestranným a nediskriminačním způsobem v souladu s mezinárodně dohodnutými humanitárními zásadami a za dodržování mezinárodního humanitárního práva a brání humanitární prostor a zásady.⁷

Samotné GŘ ECHO neprovádí programy humanitární pomoci, funguje pouze jako dárce a své poslání provádí prostřednictvím financování partnerů, kteří podepsali rámcovou dohodu o partnerství. Jsou to nevládní organizace (zhruba 200), organizace OSN (UNICEF, Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky, Světový potravinový fond) a mezinárodní organizace (Mezinárodní výbor Červeného kříže, Mezinárodní federace Červeného kříže a Červeného půlměsíce).

Dvě třetiny pomoci EU plynuly v roce 2006 prostřednictvím nevládních organizací, 20% prostředků přes agentury OSN a zbývajících zhruba 10% přes

⁶ Lékaři bez hranic. *Dějiny* [online]. [cit. 6.3.2008]. Dostupné na WWW: <http://lekari-bez-hranic.cz/cz/organizace/dejiny.php>

⁷ Zpráva Evropské komise. *Výroční zpráva 2006* [online]. [cit. 12.1.2008]. Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/echo/evaluation/partners_en.htm#echo

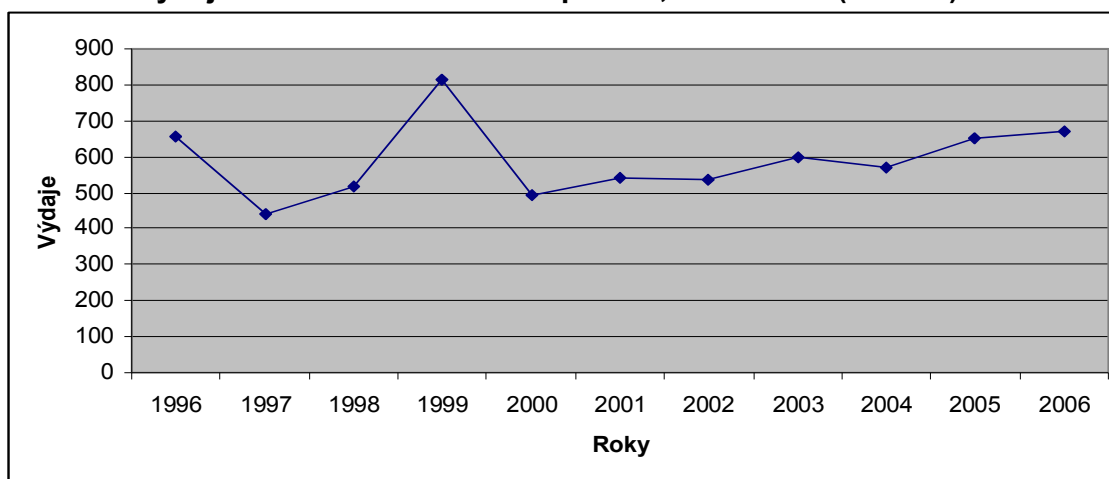
mezinárodní organizace.⁸ V roce 2007 necelá polovina finančních prostředků EU určených na humanitární pomoc byla poskytnuta prostřednictvím nevládních organizací, 42% prostředků přes agentury OSN a zbývajících 11% přes mezinárodní organizace.⁹

Humanitární pomoc EU sestává ze tří hlavních součástí:

- Okamžité pomoci při mimořádných událostech. Pomoc se poskytuje ve formě hotovosti na nákup základních potřeb.
- Potravinové pomoci a pomoci uprchlíkům, kteří utekli z oblastí zasažených konfliktem. Tato pomoc má dvě formy. První je pravidelné dodávání potravinové pomoci postiženým regionům a druhá forma pomoci je okamžité dodání potravin v důsledku neočekávané pohromy.
- Pomoci osobám vysídlených v zemích či regionech postižených válkou. Pomoc spočívá v překonání kritického období, než se uprchlíci budou moci vrátit do svých domovů či se usadit v nové zemi.

V grafu 1.1 je uvedeno, kolik vydalo ECHO finančních prostředků na humanitární činnost od roku 1996 do roku 2006.

Graf 1.1 Výdaje ECHO na humanitární pomoc, 1996- 2006 (v mil. €)

Zdroj: Komise EU, Generální ředitelství humanitární pomoci. Výroční zpráva 2006 [online]. [cit. 1.1.2008]. Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/echo/evaluation/partners_en.htm#echo

⁸ Humanitární pomoc. Úvod [online]. [cit. 3.1. 2008]. Dostupné na WWW: http://europa.eu/pol/hum/overview_cs.htm

⁹ Zpráva Evropské komise. Výroční zpráva 2007. [online]. [cit. 3.4.2008]. Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/echo/pdf_files/financial_report2007.pdf#page=13

1.5 Humanitární pomoc ČR

Humanitární pomoc České republiky je součástí zahraniční politiky ČR, která ji poskytuje podle naléhavosti situace a potřeb postiženého státu, podle možností ekonomiky, disponibilních zdrojů státního rozpočtu, v souladu se zásadami a rezolucemi mezinárodního společenství a s vlastními prioritami a zájmy.¹⁰

Poskytování humanitární pomoci ČR se uskutečňuje na bilaterální úrovni, přímo postiženému státu či na multilaterální úrovni prostřednictvím mezinárodních i nevládních organizací konkrétním skupinám obyvatel.

Poskytování pomoci není automatické, ale vychází z objektivního vyhodnocení situace, technických a finančních možností ČR i z diplomatických priorit. V některých případech se může stát, že nebude pomoc poskytnuta, protože má postižená země dost svých vlastních kapacit, nebo může mít pomoc jen diplomatický význam.

Při rozhodování o poskytnutí pomoci sleduje vláda dvě věci:

1. oficiální žádost vlády postižené oblasti o poskytnut pomoci,
2. skutečnou výši finančních prostředků ČR, které může poskytnout.

Druhy pomoci ČR poskytované do zahraničí:

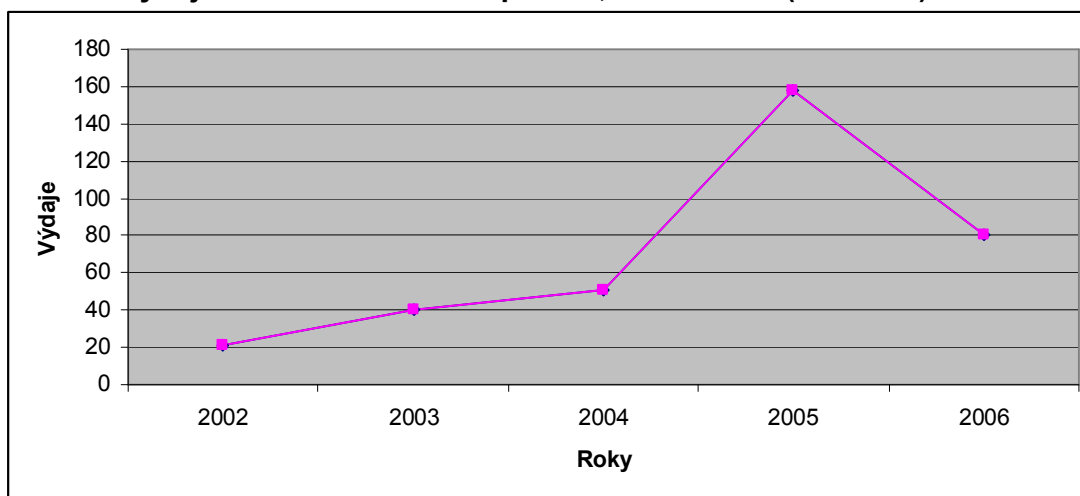
- záchranářská pomoc – zapojení do mezinárodních záchranářských operací či vyslání jednotlivých záchranných týmů ČR,
- materiální pomoc – poskytnutí materiální formy pomoci, která je vyžádána přijímající stranou,
- finanční pomoc – pomoc ve formě poskytování finančních prostředků organizacím, ať již českým či mezinárodním nebo přímo organizacím postižené země. Je zde třeba zajistit nejvyšší možné využití těchto prostředků a co nejvíce snížit riziko zneužití,
- poradenská pomoc – specialisté a odborníci jsou vysláni a poskytují potřebné informace, které směřují ke snížení ztrát na životech či k omezení materiálních škod,
- kombinovaná pomoc – je to směs přecházejících čtyř druhů pomoci.

¹⁰ Ministerstvo zahraničních věcí. *Zahraniční vztahy* [online]. [cit. 9.2.2008]. Dostupné na WWW: <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=18888&idj=1&amb=1&ikony=False&trid=3&prsl=False&poccl=1>

Pro zvolenou formu pomoci do zahraničí je určující charakter, rozsah pomoci a potřeb a i vzdálenost od postižené země.

V následujícím grafu uvidíme, kolik vydala Česká republika finančních prostředků na humanitární činnost od roku 2002 do roku 2006.

Graf 1.2 Výdaje ČR na humanitární pomoc, 2002 - 2006 (v mil. Kč)

Zdroj: MZV. *Výroční zprávy od roku 2002 do 2006* [online]. [cit. 1.1.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=18887&idj=1&amb=1&ikony=False&trid=1&prsl=False&poc1=>

Následně uvádím analýzu výdajů finančních prostředků na humanitární pomoc, které Česká republika prostřednictvím ministerstva zahraničních věcí poskytla do zahraničí. U jednotlivých roků jsem uvedla 2 až 3 nejvýznamnější příjemce humanitární pomoci.

Rok 2006 - celkem 80 miliónů Kč

- Afghánistán – 15 miliónů na projekty humanitární obnovy zničených nebo poškozených domů a 5 miliónů na projekty zaměřené na odminování postižených území. Oba dva tyto příspěvky jsou geograficky zaměřeny do oblasti, kde působí armádní a civilní složky ČR. Dalších pět miliónů byl dán jako příspěvek UNICEF, aby pomohl obyvatelstvu postižených oblastí,
- Libanon je druhý největší příjemce humanitární pomoci a to ve výši 15 miliónů.
- Ostatní finanční pomoc, která byla poskytnuta, se pohybuje okolo 2 až 3 miliónů. Směřovala především do Asie – Thajsko, Vietnam, Indonésie a do Afriky – Tanzanie, Keňa, Etiopie.

Rok 2005 – celkově vynaloženo 158 miliónů Kč

- Afghánistán – poskytnuto přes 65 miliónů Kč na odstranění následků zemětřesení, které bylo v říjnu. Tato pomoc měla jak formu finanční, tak i materiální a záchrannářskou.
- Do tohoto roku spadá i financování pomoci jihovýchodní Asii, kdy byla postižená oblast koncem roku 2004 zničena zemětřesením a následně vyvolanými vlnami tsunami. Tato podpora dosáhla výši cca 30 miliónů Kč.
- Třetí největším příjemcem pomoci byly USA, kde byla finanční pomoc ve výši 15 miliónů Kč vynaložena na odstranění následků hurikánu Katrina.

Rok 2004 – vynaloženo 51,1 miliónů Kč

- Na odstranění následků zemětřesení v Iránu bylo vyčleněno zhruba 15 miliónů Kč, tato pomoc zahrnovala jak finanční, tak i materiální a kynologickou pomoc.
- Další částka, 10 miliónů Kč, byla poskytnuta UNHCR k řešení humanitární krize súdánských uprchlíků v pohraniční oblasti Darfúr mezi Súdánem a Čadem.
- Na pomoc při reintegraci navrátilců do Afghánistů byla poskytnuta částka necelých 5 miliónů Kč.

Rok 2003 – celkem 40 miliónů Kč

- Iráku byla poskytnuta pomoc ve výši 25 miliónů Kč. Část plynula prostřednictvím UNHCR, přes Světový potravinový program OSN a přes projekty humanitárních organizací. V souvislosti s krizí v Iráku, Turecko požádalo o materiální pomoc z důvodu očekávání zvýšeného počtu iráckých uprchlíků. Materiální pomoc Turecku byla poskytnuta ve výši 4,3 miliónů Kč.
- Další pomoc byla poskytnuta Červenému kříži – 3 milióny Kč na odstraňování min, dále např. Alžírsko přijalo pomoc materiální a záchrannářskou v hodnotě 2, 5 miliónů Kč.

Rok 2002 – celkem 20, 6 miliónů Kč

- Zhruba čtvrtina celkové částky vynaložené na humanitární pomoc směřovala do Afghánistánu na odstranění důsledků zemětřesení a to především ve formě materiální pomoci (léky, chirurgické nástroje, potraviny, obnova škol).
- Druhou největší položkou bylo celkově ve výši 5 miliónů Kč poskytnutí pomoci ve formě financí na odstranění záplav v Rakousku, Polsku, Francii, Albánii.

Jako řada vyspělých států, mezi které se řadí i ČR, tak i ona poskytuje tuto pomoc v případě humanitární krize. Děje se tak prostřednictvím ministerstva zahraničí, které poskytuje pomoc v případě potřeby. Nejen ČR, ale i ostatní členové EU ale i další země poskytují pomoc nejen prostřednictvím svých ministerstev. Významná role však zde patří nevládní organizacím jednotlivých států, které jsou důležitou a nedílnou součástí při poskytování humanitární pomoci. V následující kapitole se zaměřím na české nevládní organizace

2. České nevládní organizace a humanitární pomoc

V realizaci humanitární pomoci významnou úlohu hrají tradičně nevládní organizace, které na základě principu humanity a nezištné pomoci druhým v nouzi působí už řadu desítek let.

2.1 Historie filantropie a nevládních organizací v ČR

Filantropie u nás má své kořeny v křesťanské filozofii. Charitativní činnost, vychází z křesťanského učení o lásce k bližnímu a zaměřuje se zejména na péči o chudé, sirotky, staré lidi a zdravotně postižené. Již od 13. století vznikaly nadace, které byly zaměřeny zejména na podporu církví a duchovního vzdělávání.

S husitskou revolucí přišlo i první významné oslabení postavení katolické církve na poli filantropie. Posílil se vliv městského stavu a dobročinným aktivitám se významně začaly věnovat řemeslnické cechy.

V průběhu osvícenství, za vlády Josefa II., byla sociální péče centralizována v rukou státu. Mnoho klášterů bylo zrušeno, jejich vlastnictví zkonfiskováno a předáno do rukou světské charity a nadací založených pro humanitární účely. Nad nadacemi byl stanoven státní dohled zemské vlády.

K významnému rozvoji spolkové činnosti došlo v období Národního obrození (zhruba od roku 1830). Vlastenecké snahy o kulturní a politickou emancipaci s sebou přinesly i nebývalý nárůst různých společností, nadací a spolků, které podporovaly rozvoj národní kultury, umění, vědy a vzdělávání. Většina těchto aktivit probíhala odděleně po dvou národních liniích - české a německé.¹¹

Se založením Československé republiky v roce 1918 se spolkové aktivity dále rozvíjely zejména na základě národnostního principu (spolky české, německé, židovské, polské, rusínské aj.). Dá se říci, že po dobu trvání první Československé republiky prožíval neziskový sektor svůj "zlatý věk".

Slibný vývoj v oblasti neziskového sektoru byl však přerušen německým obsazením v r. 1938, která vyústila v II. světovou válkou. Okupační režim mnohé

¹¹ Informační portál neziskového sektoru pro veřejnost. *Třetí patro* [online]. [cit. 10.2.2008]. Dostupné na WWW : <http://www.tretipatro.cz/index.php?cmd=page&id=26>

NNO zrušil, ostatní byly reorganizovány na přísně centralizované instituce sloužící státní moci. Po válce společně s obnovováním demokracie začalo i obnovování neziskového sektoru.

Po roce 1948 tehdejší politický systém omezil na centrálně řízené masové organizace. Byly vytvořeny akční výbory, které pod záminkou očišťování veřejného života od reakčních a protisocialistických sil nahradily volené orgány NNO. Majetek spolků a církevních organizací byl zkonfiskován a jednotlivé organizace byly sloučeny do "dobrovolných organizací" Národní fronty. Služby poskytované NNO v oblastech školství, zdraví a sociální péče byly zcela nahrazeny státem, který si vytvořil vlastní, tzv. státní neziskový sektor skládající se ze z rozpočtových a příspěvkových organizací (ROPO).

Omezování občanského života se dařilo komunistické straně udržet do počátku 60. let, kdy nastalo období politického uvolňování, které pokračovalo do období Pražského jara v roce 1968. V tomto období se významně zvýšil zájem občanů o veřejné záležitosti - byla obnovena aktivita několika významných NNO (Junák, Sokol), uspořádány různé sbírkové akce (Konto SOS) a vznikaly nové politické organizace (KAN, Klub 231), které reagovaly na změnu společenské situace. Toto krátké období aktivní občanské iniciativy bylo násilně přerušeno, vpádem vojsk Varšavské smlouvy a následným obdobím "normalizace". Ojedinelé projevy občanské aktivity byly vystaveny tvrdé represí a nebylo jim umožněno získat širší podporu. Situace se začala měnit až v osmdesátých letech, společenské změny vyvrcholily revolucí v roce 1989.

Po roce 1989 lze historii neziskových organizací dle Hany Frištenské¹² rozdělit do čtyř etap:

Léta 1990 – 1992 se vyznačují nadějí. Liberální politika tehdejší vlády podpořila rozvoj neziskového sektoru. Důležitým prvkem byl vstup zahraničních dárců do naší země, snaha pomoci zemím bývalého socialistického bloku v přechodu k demokracii. Během těchto tří let byly přijaty první právní úpravy neziskového sektoru a byl založen Nadační investiční fond.

V letech 1993 až 1996 byla u moci vláda Václava Klause, která se stavěla k neziskovému sektoru rezervovaně a tak nedošlo k vývoji státní politiky v oblasti

¹² Frištenská, H. *Vývoj organizované filantropie po roce 1990*. 2008

neziskových aktivit. Státní podpora neziskového sektoru je stabilní a představuje částku okolo 2 až 3 miliard ročně.¹³

Od roku 1997 do 2001 došlo k zintenzivnění vztahu státu k neziskovému sektoru, byl přijat nový zákon o nadacích, zpřesnily se dotační pravidla jednotlivých ministerstev.

Od roku 2002 došlo ke dvěma velkým změnám. První změna souvisí s reformou veřejné správy a vznikem krajů a druhá se vstupem ČR do Evropské unie.

Tato změna zajistila a zvýšila schopnosti českých NNO začít využívat finanční zdroje EU ihned po vstupu do EU, rovnocennou a partnerskou roli českých NNO díky zapojení do celoevropských sítí neziskových organizací, spoluúčast českých NNO na evropských rozhodovacích procesech, pravidelný přísun relevantních informací díky vytvoření komplexního informačního systému a kanálů.¹⁴

2.2 Nevládní neziskové organizace

Pro nevládní neziskové organizace neexistuje jednotná, obecně platná definice. Používají se různá vymezení, podle toho, která nejlépe odpovídá potřebným účelům.¹⁵

Neziskové organizace jsou vymezeny jako organizace, které nevytvářejí zisk k přerozdělení mezi jeho vlastníky, správce nebo zakladatele, pokud zisku přesto dosáhnou, vkládají ho zpět do organizace. Kromě nevládních neziskových organizací (NNO) zahrnuje neziskový sektor i organizace rozpočtové, příspěvkové, odbory, družstva (pokud jsou zřizována za jinými účely než je podnikání), politické strany a hnutí, nepodnikatelské obchodní činnosti, zájmová sdružení právnických osob, případně i právnické osoby, které byly zřízeny samostatnými zákony (např. Česká televize, Český rozhlas, Česká akademie věd).¹⁶

¹³ J. Macháček a kolektiv.. *Problémy rozvojových zemí, jejich příčiny a cesty k řešení*. 2008.

¹⁴ NROS. *Příprava českých neziskových organizací na vstup do EU* [online]. [cit. 6.3.2008]. Dostupné na WWW: http://ngo-eu.cz/dokumenty/letacek_CZ.pdf

¹⁵ J. Macháček a kolektiv. *Problémy rozvojových zemí, jejich příčiny a cesty k řešení*. 2008.

¹⁶ Člověk v tísni. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají*. 2008.

Nejrozšířenějším způsobem vymezení NNO je „strukturálně-operacionální definice“ amerických sociologů Salomona a Anheiera, kteří přisuzují organizacím neziskového sektoru následující charakteristiky:¹⁷

- Institucionalizované. Vyznačují se jistou mírou institucionalizace své struktury, nacházíme v nich alespoň základy formální organizovanosti.
- Soukromé. Jsou to organizace oddělené od státní správy. Tato podmínka neznámá, že musí tyto organizace být oddělené od státních zdrojů financování.
- Neziskové. Nepřipouští se u nich žádné přerozdělování zisků vzniklých z činnosti organizace mezi vlastníky nebo vedení organizace. Neziskové organizace mohou svou činností vytvářet zisk, ovšem ten musí být použit na cíle dané posláním organizace.
- Samosprávné. Disponují vnitřní strukturou určující řídící a kontrolní kompetence.
- Dobrovolné. Využívají dobrovolnou účast na svých činnostech. Dobrovolnost se může projevovat jak výkonem neplacené práce pro organizaci, tak formou darů nebo čestné účasti na správních radách.¹⁸

2.3 Typy neziskových organizací

Neziskové organizace lze rozdělit podle různých kritérií. K nejčastěji používaným členěním patří např. podle toho do jaké míry plní veřejně prospěšné úkoly na organizace vzájemně prospěšné, jejich cílem je sloužit zájmům a potřebám členů, a na organizace veřejně prospěšné, jejich služby jsou poskytovány široké veřejnosti. Organizace, které se zabývají humanitární pomocí lze zařadit do druhé zmiňované skupiny NNO.

Následuje rozdělení podle převažujícího typu činnosti NNO a to na činnost servisní či advokační. Servisní NNO nabízí a poskytují služby různého druhu, kdežto u advokačních organizací nalezneme zaměření na ochranu práv a zájmů určitých skupin lidí či zájmů veřejnosti.

¹⁷ Salomon, L.M., Anheier, H.K. *In Search of the Non-profit Sector I – The Question of Definitions*. 2008

¹⁸ Portál veřejné správy ČR. *Neziskový sektor* [online]. [cit. 14.2.2008]. Dostupné na WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/17214?ks=1582

Další rozdělení typu organizace je dle data vzniku. Rozlišujeme staré neziskové organizace, které vznikly před rokem 1989 a organizace nové, které vznikly od roku 1990. Staré neziskové organizace se zaměřují na oblast volného času, komunitního rozvoje a profesního zájmu. Nové organizace se zabývají o řešení takových problémů jako jsou drogově závislí, uprchlíci, bezdomovci, lidská práva, humanitární pomoc a v nemalé míře se zabývají i volnočasovými aktivitami.

Poslední uvedené je rozdělení organizací na „mobilizující“, kde organizace mobilizují za účelem podpory svých cílů širokou veřejnost formou petičních akcí, vyzývání k protestům či finanční podpoře. Na druhé straně zde máme organizace „nemobilizující“, které nevytvářejí mobilizující aktivity a stát s nimi počítá při naplňování svých politik. Zaměřují se čistě na vykonávání svých cílů, činností, např. vytvářejí programy na řešení otázek týkající se lidí bez domova, drogově závislých, etnických menšin a jiné.

Jelikož NNO působí ve velmi široké oblasti činností a oborů, tak v rámci výzkumu Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project vznikla Mezinárodní klasifikace neziskových organizací, která rozděluje oblasti působnosti NNO do následujících skupin: kultura, umění sport a rekreace; vzdělání a výzkum; zdraví; sociální služby; ekologie; rozvoj obce a bydlení; ochrana práv a obhajoba zájmů, politiky; organizování dobročinnosti; náboženství; mezinárodní aktivity; profesní a pracovní vztahy.¹⁹ Humanitární pomoc spadá do oblasti mezinárodních aktivit.

V důsledku používání různých definic jednotlivými institucemi je velice obtížné získávat, analyzovat a srovnávat data o nevládních neziskových organizacích a to je mezi jednotlivými organizacemi, tak i v čase.²⁰

Výše je uvedeno rozdělení organizací podle několika kritérií. České nevládní organizace, které poskytují humanitární pomoc, lze rozdělit na organizace, které se zaměřují na poskytování pomoci do zahraničí, další organizace se věnují humanitární pomoci v ČR.

Následně uvádím některé z významných českých organizací, které se zaměřují na humanitární pomoc do zahraničí:

- ADRA, o. s.,

¹⁹ The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, *The International Classification of Nonprofit Organizations*

²⁰ J. Macháček a kolektiv. *Problémy rozvojových zemí, jejich příčiny a cesty k řešení*. 2008

- Agentura rozvojové a humanitární pomoci Olomouckého kraje, o. p. s.,
- Archa – humanitární sdružení,
- Berka, o. s.,
- Český červený kříž,
- Člověk v tísni, o. p. s.,
- Hand for help, o. p. s.,
- Sdružení Česká katolická charita,
- Stonožka, o. s.,
- VARA,
- World Vision International.

2.4 Sdružování nevládních neziskových organizací

Neziskové organizace chtějí být vnímány jako rovnocenní partneři při vyjednávání. Vše však závisí na tom, zda jednotlivé neziskové organizace spolu dokážou v určitých oblastech svého působení spolupracovat a tak následně využít svého vlivu.

Spolupráce a sdružování neziskových organizací v západní zemích probíhá delší dobu. České nevládní organizace se po vstupu do Evropské unie pomalu začleňují do již existujících struktur, čímž posílí své vlastní kapacity, získají větší možnost výměny informací a také schopnost dostatečně lobovat za své zájmy. Nevládní organizace s církevní oblasti mají u nás menší náskok před zbývajícími organizacemi, protože se již dříve začlenily do těchto struktur, např. Sdružení Česká katolická charita je člen „rodiny“ Caritas International nebo ADRA o. s., je součástí celosvětové ADRY.

Dnes se na evropské úrovni nevládní organizace sdružují buď do účelových konsorcií a menších akčních aliancí, do sítí (networks – širší platformy tvořené organizacemi, které mají podobné cíle a náplň činnosti), nebo do „rodin“ (families – sdružení organizací na společném ideovém základě), či do národní platform (sdružení organizací na národním základě).²¹

²¹ Člověk v tísni. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají*. 2008

Národní platformy jsou na evropské úrovni členy konfederace CONCORD²², která vznikla v roce 2003. Členství v této konfederaci je umožněno nejen národním platformám, ale také i dalším formám spolupráce NNO a to pro sítě a rodiny nevládních organizací. Konfederace se zabývá řešením témat jakou je celosvětové financování pomoci a rozvoje, potravinová bezpečnost apod.

Následně uvádím některé sítě, které jsou členy evropské konfederace CONCORD:

- ActionAid Aliance,
- ADRA,
- Eurodad,
- Euronaid,
- Eurostep,
- Forum,
- Oxfam,
- SOLIDAR.

2.5 Spolupráce nevládních neziskových organizací a státní správy

Stát pomocí legislativy formuluje a vytváří podmínky, za kterých mohou NNO provozovat svou činnost. Dále organizacím poskytuje finanční prostředky, spolupracuje na řešení různých problémů, které se dotýkají jak NNO tak i státní správy. Ve vyspělých zemích s tradicí neziskového sektoru jsou vytvářeny mechanismy spolupráce státu a NNO. Stát je ve většině případů zastoupen vládní agenturou, která spolupracuje s jednotlivými nevládními organizacemi či s jejich sdruženími.

Rada pro nestátní neziskové organizace

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace plní funkci poradního, iniciativního a koordinačního orgánu vlády České republiky v oblasti nestátních neziskových organizací.

Členy Rady tvoří zástupci státní správy a představitelé neziskových organizací, kteří musí tvořit minimálně 50% členů Rady.

²² CONCORD – European NGO Condefederation for Relief and Development

Základní úkoly Rady pro NNO:

- iniciuje a posuzuje koncepční a realizační podklady pro rozhodnutí vlády, týkající se podpory NNO, legislativní a politická opatření, která se týkají podmínek jejich činnosti,
- sleduje, iniciuje a vyjadřuje se k právním předpisům, upravujícím postavení a činnost NNO,
- iniciuje a koordinuje spolupráci mezi ministerstvy, jinými správními úřady a orgány územní samosprávy v oblasti podpory NNO,
- sleduje, analyzuje a zveřejňuje informace o postavení NNO v rámci Evropské unie, o zapojení ČR do EU s ohledem na NNO a o finančních zdrojích s tím souvisejících,
- ve spolupráci s ministerstvy, jinými správními úřady, NNO, a dalšími orgány a institucemi zajišťuje dostupnost a zveřejňování informací o NNO,
- podílí se na opatřeních ministerstev a jiných správních úřadů, která mají vztah k NNO, zejména na procesu standardizace činností, přidělování akreditací a kategorizaci typů NNO.²³

Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci MZV ČR

Tento odbor patří do sekce mimoevropských zemí a rozvojové spolupráce v rámci organizační struktury ministerstva zahraničních věcí. Je hlavním orgánem státu v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci.

Do úkolů odboru patří:

- Koordinace českého systému humanitární pomoci ČR v rámci orgánů státní správy s cílem zajistit kontinuitu, komplementaritu a koherenci zahraniční politiky ČR.
- Zpracování koncepčních dokumentů s návrhy jejich implementace a aktualizace.
- Spolupráce s českými nevládními organizacemi.
- Zajištění informovanosti široké veřejnosti, orgánů státní správy a politické reprezentace ČR.²⁴

²³ Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Úvod* [online]. [cit. 13.2.2008]. Dostupné na WWW: <http://www.vlada.cz/cs/rvk/rnno/uvod.html>

2.6 Zdroje financování nevládních neziskových organizací

I když neziskové organizace nejsou zakládány za účelem podnikání, nebrání jim to získávat příjmy z vlastní činnosti. Neziskové organizace mohou získávat příjmy v rámci své hlavní činnosti, pro kterou byli zřízeny, založeny a kterou mají definovanou statutem, stanovami či zřizovací listinou.

Neziskové organizace mohou dále získávat příjmy v rámci vedlejší, doplňkové činnosti. Je třeba podotknout, že ne u všech typů neziskových organizací je to možné, např. legislativní předpisy omezují vedlejší činnost u obecně prospěšných společností, dále nadačním fondům či politickým stranám je tato doplňková činnost zakázána.²⁵

Neziskové organizace mají několik možností, jak získat finanční prostředky na své fungování a provozování své činnosti, pro kterou byli zřízeny. Dále uvádím několik z možných finančních zdrojů:

1. dary, veřejné sbírky,
2. loterie, hazardní a jiné hry
3. živnostenské podnikání,
4. fondy EU,
5. dotace z veřejného rozpočtu.

Ad. 1) Dárcovství nabývá podob firemních darů, zahraničních darů či darů individuálních. Vláda se snaží povzbuzovat firmy, aby podporovaly neziskové organizace finančními prostředky, tím že pokud poskytnutý dar je v hodnotě alespoň 2% ze základu daně, tak si tuto hodnotu daru mohou odečíst ze základu daně a tím si i následně snížit daň. Dary ze zahraničí směřovaly neziskovým organizacím do ČR hlavně do roku 2004, než jsme vstoupili do Evropské unie. Výhodou poskytování finančních prostředků od zahraničních dárců bylo především, že prostředky byly poskytovány s relativně jednoduchými a rychlými procedurami výběru a kontroly a dávaly značnou míru volnosti při dosahování cílů. Individuální dárce je ten, kdo je

²⁴ Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci MZV ČR. [online]. [cit.13.2.2008]. Dostupné na WWW: <http://www.mzv.cz>

²⁵ Portál veřejné správy. *Neziskový sektor* [online]. [cit. 10.2.2008]. Dostupné na WWW: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/17214?ks=1582

ochoten dát ze „svého“ určitou finanční částku. Neziskové organizace pořádají i veřejné sbírky, které jsou příkladem anonymního dárcovství – dárce přispějí, ale nikdo o tom nemusí vědět.

Ad 2) Většina zemí upravuje loterie a hazardní hry samostatným zákonem, který určuje, za jakých podmínek mohou být hazardní podniky provozovány. Zákony jsou v jednotlivých zemích odlišné, ale podmínka pro povolení živnosti je stejná – jako kompenzaci malého společenského přínosu loterií, kasin, sázkových a ostatních hazardních her musí jejich provozovatelé převést část zisku na účely, kterou jsou společnosti prospěšné. Výše odváděné části zisku na veřejné prospěšné projekty, způsob, jakým jsou peníze distribuovány, a to, kdo o celém procesu rozhoduje, se v každé zemi liší. Hazardní hry přitom mohou být významným zdrojem financování.²⁶

V České republice se má podíl odvodu pohybovat od 6 do 20% z výtěžku, přičemž konkrétní minimální výši stanoví v rámci povolení MF ČR.

Ad 3) Živností se podle §2 Živnostenského zákona rozumí soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených zákonem.

Kromě nadací a nadačních fondů, politických stran a hnutí mohou ostatní typy neziskových organizací podnikat, i když za tímto účelem nebyly založeny či zřízeny.

Ad 4) Neziskové organizace mají po vstupu ČR do Evropské unie možnost čerpat finanční prostředky ze strukturálních fondů EU prostřednictvím předložených a následně schválených projektů pro operační programy strukturálních fondů.

Neziskové organizace mohou na národní úrovni předložit projekty pro jednotlivé operační programy. ČR má pro rozpočtové období 2007 – 2013 celkem 24 operační programů. Na úrovni krajů mají možnost získat finanční prostředky v rámci Společného regionálního operačního programu.

Ad 5) Poskytování dotací se řídí „Zásadami vlády pro poskytování dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy“, přijatými usnesením vlády ze dne 7. února 2001 č. 114. Dotace

²⁶ Rada pro nestátní neziskové organizace. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice 2003* [online]. [cit. 11.2.2008]. Dostupné na WWW: <http://www.vlada.cz/cs/rvk/rnno/publikace/publikace.html>

podporující činnost NNO jsou v České republice poskytovány konkrétním organizacím na předložené projekty výhradně na jeden rozpočtový rok a není na ně právní nárok. Hlavní oblasti státní dotační politiky jsou odvozeny od plánu vyhlašovaných programů jednotlivých ministerstev. Programy ministerstev jsou shrnuty do skupin (hlavních oblastí) podle účelu anebo cílových skupin, jimž jsou určeny.²⁷

Dotace však neposkytují jen jednotlivá ministerstva, ale také i státní fondy, kraje či obce.

V následující tabulce vidíme poskytnuté dotace neziskovým organizacím jednotlivými ministerstvy za rok 2006.

Tabulka 2.1 Dotace poskytnuté v rámci státní dotační politiky v roce 2006

Kapitola rozpočtu	Poskytnuté dotace (v tis. Kč)
306 Ministerstvo zahraničních věcí	93 727
307 Ministerstvo obrany	8 645
313 Ministerstvo práce a sociálních věcí	714 500
314 Ministerstvo vnitra	83 751
315 Ministerstvo životního prostředí	22 237
317 Ministerstvo pro místní rozvoj	239 205
322 Ministerstvo průmyslu a obchodu	24 554
327 Ministerstvo dopravy	9 600
320 Ministerstvo zemědělství	250 225
333 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	1 612 176
334 Ministerstvo kultury	256 722
335 Ministerstvo zdravotnictví	228 103
336 Ministerstvo spravedlnosti	3 127
338 Ministerstvo informatiky	4 770
Celkem	3 551 342

Zdroj: Rozbor financování NNO z vybraných veřejných rozpočtů v roce 2006.

²⁷ Posouzení systému udělování dotací NNO

Jak nám výše uvedená tabulka ukazuje, největším poskytovatelem dotací ze všech ministerstev českým neziskovým organizacím je MŠMT, následovně MPSV a třetí nejvyšší dotaci poskytlo ministerstvo kultury.

Nevládní neziskové organizace mají nezastupitelné místo v poskytování humanitární pomoci. V této kapitole jsme se seznámili s českými nevládními organizacemi, s jejich typologií, s možnostmi financování. Ve třetí kapitole se zaměřím na analýzu působnosti vybraných českých nevládních organizací.

3. Analýza působnosti vybraných českých nevládních organizací

V této kapitole budu analyzovat činnost vybraných českých neziskových organizací, které se zaměřují na poskytování humanitární pomoci nejen v zahraničí, ale i doma, tedy v ČR. Jelikož v žádném zákoně není uvedeno, že neziskové organizace mají povinnost zveřejňovat své výroční zprávy, tak jsem měla velmi zúžený výběr neziskových organizací k této analýze, protože ne všechny organizace zveřejňují své výroční zprávy.

Budu zde analyzovat finanční toky vybraných organizací a věcnou strukturu jejich humanitárních aktivit. Z časového hlediska se to bude týkat výročních zpráv od roku 2003 až do roku 2006. Výroční zpráva za rok 2007 u vybraných organizací nebyla zveřejněna, předpokládám, že ještě neproběhl audit k těmto výročním zprávám.

3.1 Výroční zpráva neziskových organizací

Výroční zpráva (VZ) je obecně považována za jeden z hlavních komunikačních prostředků mezi neziskovou organizací a jejím okolím.

Není jednoduché definovat pojem výroční zpráva. Obecná definice, co to je výroční zpráva a jaké informace by měla obsahovat, neexistuje. Na výroční zprávy neziskových organizací jsou všude na světě kladeny různé požadavky. Svůj vliv zde mají faktory jako země, sektor, velikost neziskové organizace, její zaměření legislativní prostředí a jiné faktory. Důležitou roli hraje i působnost organizace a to ať jako lokálně, národně či mezinárodně.

Definice výroční zprávy tedy může vypadat následovně: výroční zpráva je dokument obsahující informace o vykonaných činnostech a hospodaření neziskové organizace za určité období. Výroční zpráva informuje, jakým způsobem přeměnil management neziskové organizace v souladu s jejím posláním zdroje na výstupy.²⁸

²⁸ Centrum pro výzkum neziskového sektoru. *Koncepce zveřejňování výročních zpráv neziskovými organizacemi* [online]. [cit. 8.3.08]. Dostupné na WWW: <http://www.e-cvns.cz/?stranka=projekty&oblast=1>

Výročním zprávám neziskových organizací bývá obvykle přisuzovány tři základní funkce. Výroční zpráva jako:

- Nástroj public relations. Výroční zpráva je jedním z nástrojů neziskové organizace, které jsou určeny k prezentaci a mají za cíl vytvářet nebo zlepšovat „tvář“ neziskové organizace. Výroční zpráva dále slouží i jako prostředek komunikace s vnějším okolím s cílem získávat podporu veřejnosti pro své poslání, získat příznivé klima pro fundraisingové kampaně, získávat dobrovolníky, propagovat svůj program a služby, a jiné.
- Nástroj veřejné kontroly. Výroční zpráva poskytuje informace o hospodaření a financování neziskové organizace. Zveřejňováním výroční zprávy se tak naplňuje významný veřejný zájem na transparentnost a poměrně snadné přístupnosti určitých údajů.
- Nástroj řízení a rozhodování. Výroční zpráva poskytuje informace o činnostech, výkonu a hospodaření neziskové organizace a management této organizace ji tak může používat při rozhodování o budoucích strategiích.

3.2 Obecná charakteristika vybraných organizací

Jelikož ne všechny organizace zveřejňují své výroční zprávy, jak jsem již uvedla, tak výběr neziskových organizací pro tuto kapitolu byl velmi malý. Pro zpracování této analýzy jsem si vybrala dvě české nevládní humanitární organizace - Člověk v tísni a Charita České republiky. Tyto dvě organizace, jako jediné z ČR, mají podepsanou rámcovou smlouvu o partnerství s Evropskou komisí pro oblast humanitární pomoci.²⁹

Člověk v tísni

Zakladateli této organizace je Česká televize, Ing. Jaromír Štětina a Šimon Pánek. Ředitelem této organizace byl do 30. 6. 2005 Tomáš Pojer a od 1. 7. 2005 do současnosti je ředitelem jeden ze zakladatelů, Šimon Pánek. Orgány společnosti jsou správní rada, jejíž členové jsou Vlasta Lajčaková, Zdeněk Šámal, Jan Urban a dozorčí rada, kterou tvoří Kristina Taberyová, Jan Pergler a Jan Vlašina.

²⁹ European Commission. *The Framework Partnership Agreement partners list* [online]. [cit. 31.3.2008]. Dostupné na WWW: http://ec.europa.eu/echo/pdf_files/fpa_partners.pdf

Společnost má právní formou jako obecně prospěšná společnost, která byla založena 16. dubna 1999 a je zapsána v rejstříku obecně prospěšných společností, vedeného Městským soudem v Praze, oddíl 0., vložka 119. Účetní období této společnosti je od 1. 1. do 31. 12. daného roku.

Společnost zajišťuje zejména tyto obecně prospěšné služby: organizace humanitární a rozvojové pomoci v zahraničí i v tuzemsku; poskytování pomoci politicky, rasově či jinak pronásledovaným osobám v zahraničí i v tuzemsku; poskytování pomoci mladým novinářům a nezávislému tisku v zahraničí i v tuzemsku; organizování pomoci lokálním samosprávám a dalším lokálním organizacím; organizování pomoci menšinám v zahraničí i v tuzemsku; sociální poradenství; osvětová činnost; organizace seminářů a školení; organizování kulturních a sportovních akcí; nakladatelská a vydavatelská činnost.

Charita České republiky

Členem Charity Česká republika je šest diecézních (DCH) a dvě arcidiecézní (ACH) charity. Devátým subjektem jsou Česká katolická charita - Domovy duchovních a řeholnic. Přidruženými členy se mohou stát další právnické a fyzické osoby, jejichž činnost vychází z křesťanských principů (zatím nejsou žádné členem). Všechny devět členů sdružení má vlastní právní subjektivitu. V čele každé ACH/DCH stojí ředitel a prezident (Mons. Mgr. Josef Šich), který se stará o duchovní formaci a pastorační činnost.

V každé ACH/DCH je základní složkou farní, oblastní nebo městská charita (FCH, OCH nebo MCH). Způsob existence těchto charit je v jednotlivých diecézích rozdílný. Jsou charity dobrovolné, jejichž základní činností jsou organizování jednorázových charitativních akcí a sbírek, dále existují malé charity s jedním či jen několika zaměstnanci, provozující jednu činnost až po velké FCH, OCH či MCH čítající i více jak sto zaměstnanců provozující i sedm projektů či více. I míra samostatnosti je různá, dle místních zvyklostí a potřeb.

Dnes existuje více jak tři sta padesát charit. Dohromady provozují a zřizují v ČR přes pět set projektů (charitních domovů, stacionářů, domácích služeb, poraden a nejrůznějších středisek pomoci).

Sekretariát CHČR je národní centrála, zajišťuje servis pro celou organizační strukturu Charity na území České republiky. Je sídlem statutárního zástupce – ředitele Charity, Ing. Mgr. Oldřicha Haičmana.

3.3 Analýza hospodaření a činnosti vybraných humanitárních organizací

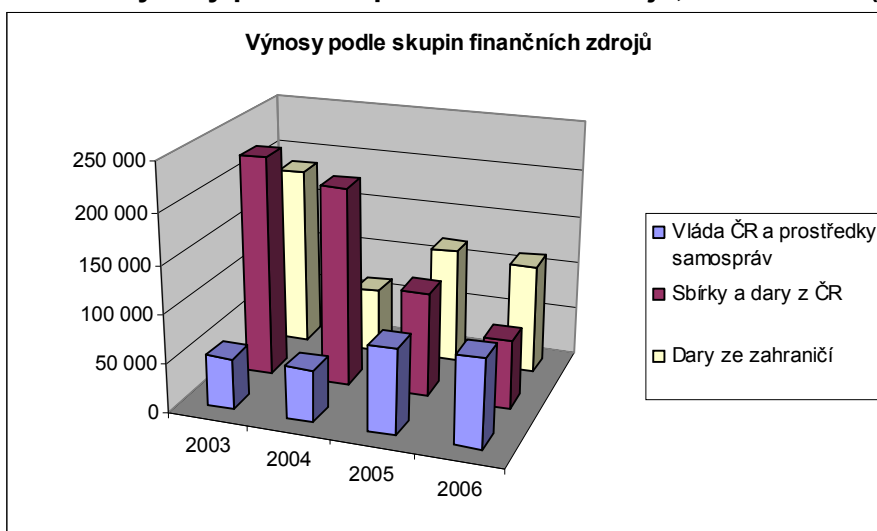
V první části se budu zabývat analýzou humanitární činnosti organizace Člověk v tísni. Analýza bude provedena pro období let 2003 -2006 a zaměří se zejména na strukturu výnosů a nákladů organizace, strukturu poskytnuté humanitární pomoci a to jak z hlediska věcného, tak z hlediska teritoriálního. Hlavním zdrojem dat jsou výroční zprávy organizace.

Druhá část bude zaměřena na analýzu humanitární činnosti organizace Charita ČR. I zde se budu zabývat obdobím let 2003 -2006. S ohledem na strukturu dat, které organizace publikuje ke své činnosti ve výročních zprávách, není možné sledovat podíl humanitární pomoci na celkové poskytované pomoci a ani věcnou strukturu pomoci, jako tomu je u organizace Člověk v tísni. Hlavním zdrojem dat jsou výroční zprávy organizace.

3.3.1 Člověk v tísni

Organizace Člověk v tísni poskytuje o své činnosti poměrně podrobné informace, které umožňují analyzovat strukturu jejích nákladů a výnosů, a také věcnou i teritoriální strukturu poskytnuté pomoci.

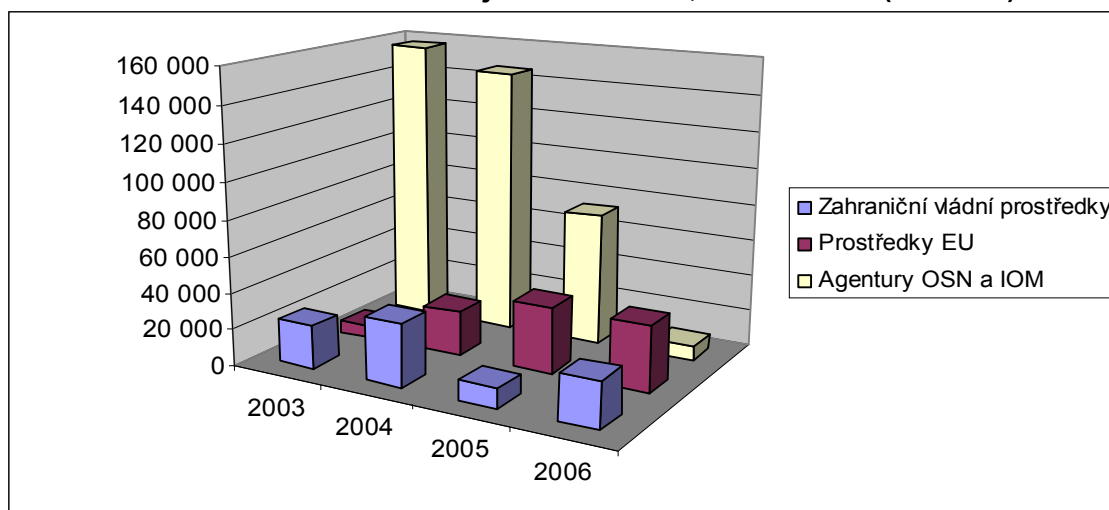
Graf 3.1 Výnosy podle skupin finančních zdrojů, 2003 – 2006 (v tis. Kč)

Zdroj: Člověk v tísni. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006* [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava

Z grafu 3.1 vyplývá, že největší skupinu přijatých finančních zdrojů představují sbírky a dary z ČR, za kterými následují dary ze zahraničí. Právě tuto oblast finančních zdrojů si rozčleníme v následujícím grafu 3.2.

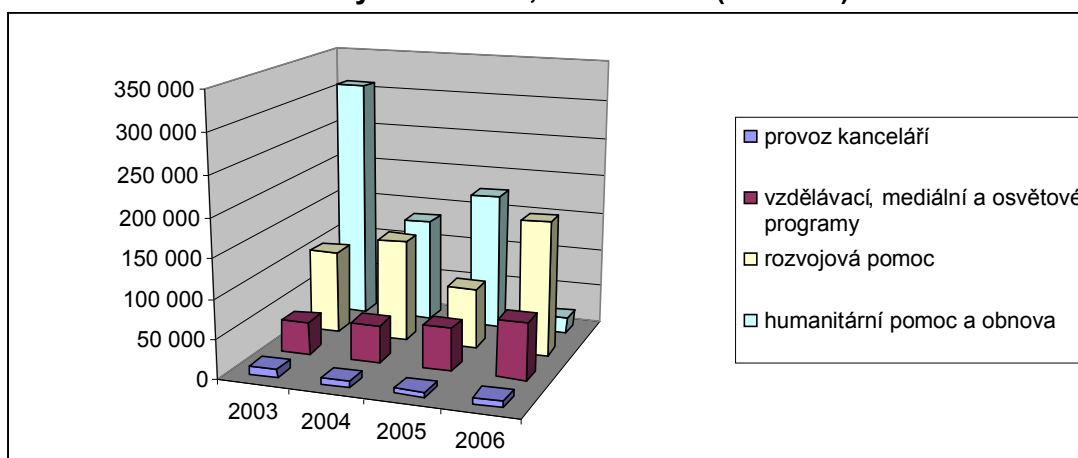
Graf 3.2 Struktura finančních zdrojů ze zahraničí, 2003 – 2006 (v tis. Kč)

Zdroj: Člověk v tísni. Výroční zprávy za rok 2003 až 2006 [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava

Ze struktury finančních zdrojů ze zahraničí je patrné, že ve sledovaném období let 2003 – 2006 byly hlavním zdrojem prostředků ze zahraničí agentury OSN a IOM, na druhém místě pak je EU.

Graf 3.3 Struktura celkových nákladů, 2003 - 2006 (v tis. Kč)

Zdroj: Člověk v tísni. Výroční zprávy za rok 2003 až 2006 [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava

Podle celkových nákladů společnosti můžeme vidět minimální podíl nákladů na provoz kanceláře.

V roce 2003 měla největší podíl na celkových nákladech humanitární pomoc, z velké části na odstranění následků po povodních v polovině roku 2002 v ČR, kdy dobrovolníkům, kteří pomáhali lidem v postižených oblastech a zasaženým domácnostem byly poskytnuty hygienické potřeby, desinfekce, trvanlivé potraviny, ochranné pomůcky, pracovní oděvy a další. Dále byla část financí poskytnuta postiženým obcím, institucím a zařízením na opravy škol, školek, domovy pro seniory, opravy mostů a jiné projekty, které byly ve veřejném zájmu. Třetí největší objem humanitární pomoci v roce 2003 směřoval do Čečenska a Inguška. Do této části Kavkazska směřuje již od roku 2000 pomoc zaměřená především na distribuci potravin, poskytování bezplatné lékařské péče, zajištění materiálů pro nemocnice, opravování domů ve vesnicích, aby se mohli uprchlíci vrátit do svých domovů.

Čečensko a Inguško bylo stále pro rok 2004 objektem humanitární pomoci. V tomto roce se začíná humanitární pomoc pro tuto oblast částečně „přeměňovat“ do pomoci rozvojové. Dalšími největšími příjemci humanitární pomoci byli Irák a Írán. V Iráku funguje Člověk v tísni již od května 2003, přesto největší část humanitární pomoci byla v této válkou poničené zemi poskytnuta v roce 2004. Veškerá činnost v této zemi je od dubna 2004 řízena dálkově pracovníky organizace z jordánského Ammánu kvůli ztížené bezpečnostní situaci. Pomoc na místě provádějí irácké nevládní organizace. Koncem roku 2003 postihlo Írán velké zemětřesení. V prvních týdnech, po skončení vyprošťovacích akcí, se organizace zaměřila na zajištění toalet a hygienických potřeb v provizorních táborech a poskytnutí psychologické pomoci traumatizovaným dětem. I v následujících letech pokračovala tato pomoc, i když v menší míře, protože se zde později zaměřil Člověk v tísni na rozvoj postižené oblasti a roku 2006 byly dokončeny veškeré projekty a mise v Íránu se uzavřela.

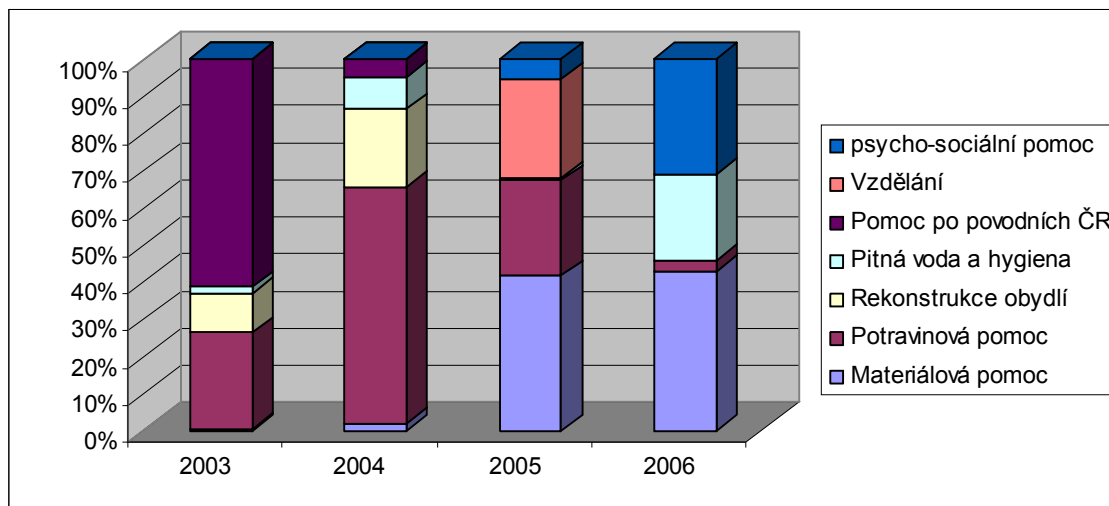
Největšími příjemci v roce 2005 byli již výše zmiňované oblasti, tedy Irán, Irák, Čečensko a Inguško. Mezi významnější příjemce pomoci můžeme zařadit Afghánistán a Srí Lanku. I když v současné době již válka neprobíhá, tak afghánská země stále pociťuje následky bojů a válek vedených v minulosti uvnitř země. Směřovaná pomoc zajišťovala distribuci potravin, oblečení, obnovu domů. Srí Lanka byla postihnuta na konci roku 2004 zemětřesením, které následně vyvolalo vlny tsunami. Po této katastrofě byly poskytnuty obyvatelům základní potraviny, lampy, vařiče a další předměty každodenní potřeby.

Výše zmíněná Srí Lanka byla největším příjemcem pro rok 2006. Jelikož byly během roku odstraněny následky humanitární krize, nebyly zde již akutní humanitární potřeby, ale bylo zapotřebí financovat aktivity týkající se obnovy a rozvoje této země. Na druhé místo, co se týče rozsahu poskytované humanitární pomoci v roce 2006, se zařadil Pákistán, protože na podzim roku 2005 byla pákistánská oblast Kašmíru postihnuta zemětřesením. Tato pomoc obsahovala především pomoc psychologickou, distribuci potravin a základních každodenních věcí.

Kromě uvedené humanitární pomoci a pomoci rozvojové se Člověk v tísni částečně zaměřuje na vzdělávací, mediální a osvětové programy, které zahrnují např. festival Jeden svět, který upozorňuje na porušování lidských práv, na diktaturu a nedemokratické systémy v jiných zemích, dále Jeden svět na školách, kdy na základních a středních školách jsou distribuovány filmy, které mají ukázat žákům situace a podmínky v dnešním světě, ale v jiných státech.

Níže uvedený graf znázorňuje humanitární pomoc a její věcnou strukturu za uvedené období.

Graf 3.4 Věcná struktura humanitární pomoci, 2003 - 2006 (%)

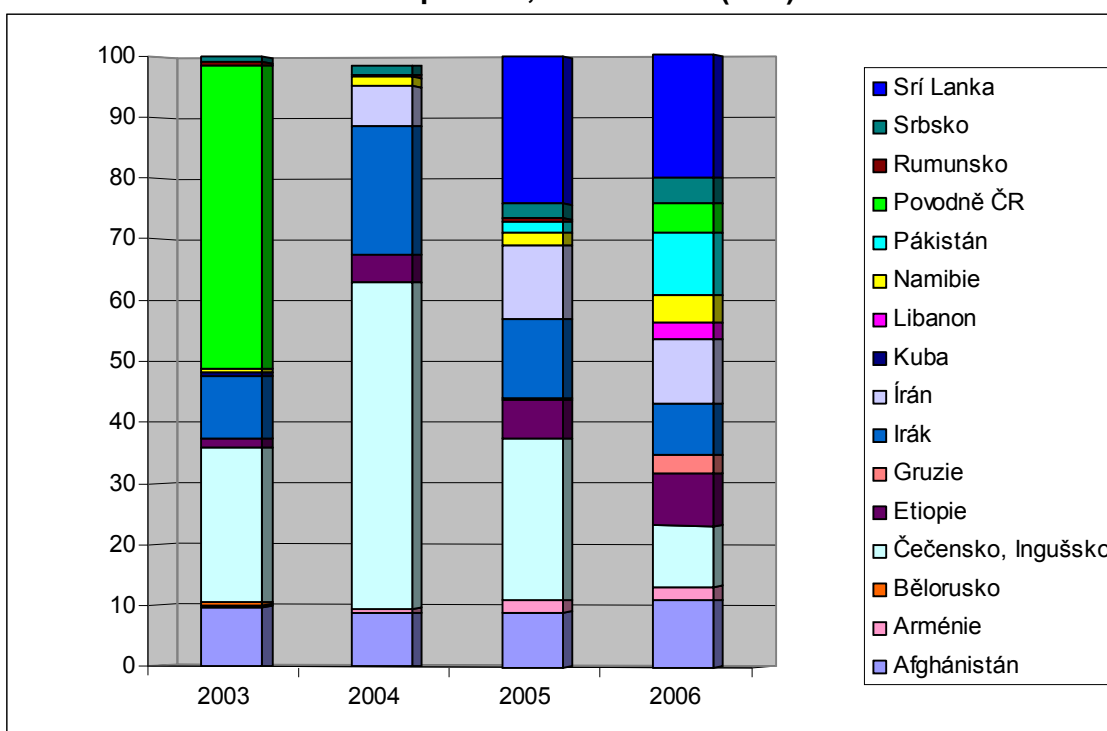

Zdroj: Člověk v tísni. *Výroční zpráva za rok 2003 - 2006* [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava

Při pohledu na jednotlivé roky si můžeme všimnout, že jednotlivé složky humanitární pomoci mění svůj objem. Struktura pomoci se tedy mění v závislosti na aktuálních humanitárních potřebách oblastí, kde organizace pomáhá.

Humanitární pomoc poskytnutá po povodních v ČR se nejvíce podílí na celkovém rozložení struktury pomoci v roce 2003. Největší podíl na operacích v roce 2004 měla humanitární mise v Čečensku, kde nejčastěji poskytovaná forma pomoci byla pomoc potravinová. Materiálová pomoc byla v roce 2005 nejčastěji poskytovanou formou pomoci a to v rámci aktivit realizovaných v Čečensku a na Srí Lance. Jelikož ještě v roce 2006 nebyly zcela odstraněny důsledky humanitární krize na Srí Lance, tak zde směřovala materiální pomoc, která má největší podíl ve věcné struktuře pomoci.

Graf 3.5 Teritoriální rozložení pomoci, 2003 – 2006 (v %)

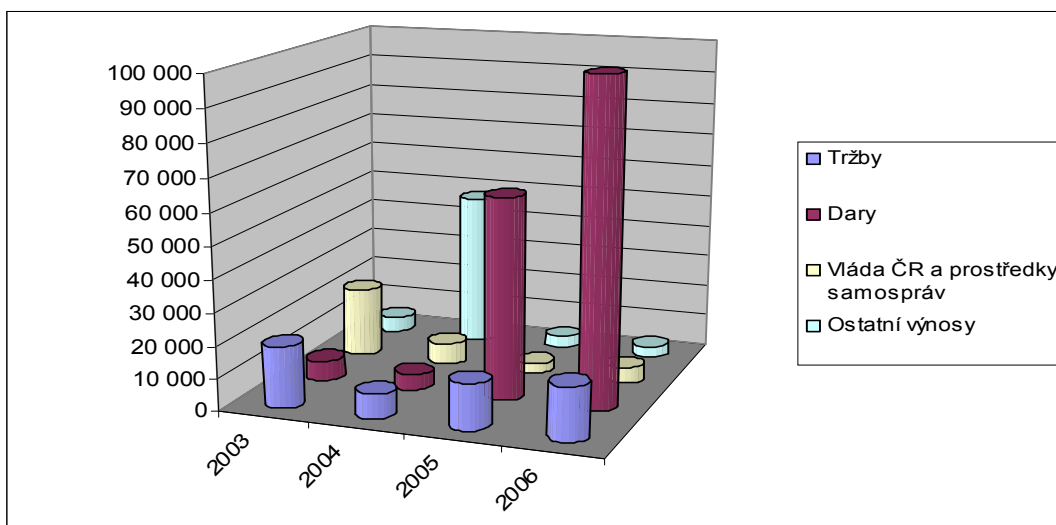
Zdroj: Zdroj: Člověk v tísni. *Výroční zpráva za rok 2003 - 2006* [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava

Na teritoriálním rozložení pomoci si můžeme ukázat, kterým oblastem tato organizace věnuje největší a dlouhodobou pozornost. Z hlediska dlouhodobého se Člověk v tísni zaměřil na pomoc v Čečensku a Ingušsku, Iráku. Od roku 2003 se každoročně zvyšuje objem poskytované pomoci do Etiopie a Namibie. Jak již bylo zmíněno, poskytovaná humanitární pomoc se v řadě případů následně v návaznosti na změnu humanitární situace v zemích, kterým je pomoc poskytována, transformuje na pomoc rozvojovou.

3.3.2 Charita České republiky

Rozsah a podrobnost informací, které o své činnosti poskytuje Charita ČR, je ve srovnání s organizací Člověk v tísni o něco nižší, proto také tomu bude odpovídat rozsah analyzovaných dat.

Graf 3.6 Přehled výnosů podle zdrojů CHČR, 2003 – 2006 (v tis. Kč)

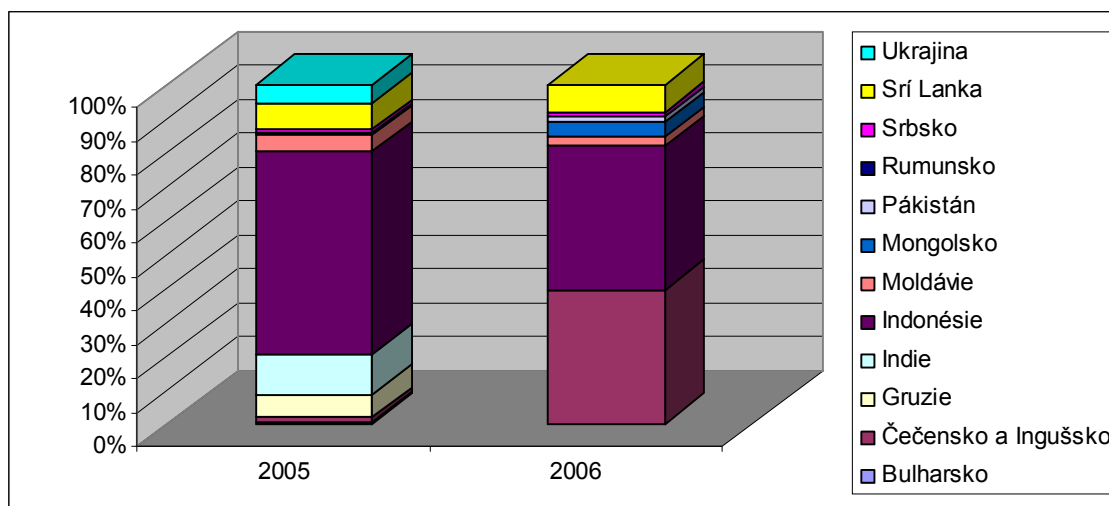

Zdroj: Charita ČR. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006* [online]. [cit. 6.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>. Vlastní úprava.

Z grafu 3.6 je patrné, že u této organizace jsou jednotlivé oblasti výnosů proměnlivé. Proměnlivost je dána především tím, že ne vždy se organizaci podaří dosáhnout na dotace z prostředků vlády a samosprávy, a také tím, že nelze u darů předvídat jejich velikost, protože záleží čistě na dárcích a jejich vůli darovat finanční či nefinanční prostředky. Především dary zastávají největší objem výnosů v posledních dvou letech sledovaného období. Do značné míry bylo zvýšení příjmů ovlivněno velkou humanitární krizí v Asii, zapříčiněnou zemětřesením a tsunami.

Do tržeb spadají tržby za vlastní výkony a za služby. Pod položku dary jsou uvedeny příjmy z darů tuzemských a zahraničních, dále např. církevní sbírky. Ostatní výnosy zahrnují u této společnosti např. úroky, zainvestování určité částky peněz do fondů a tedy její následné výnosy.

Graf 3.7 Teritoriální rozložení pomoci Charity ČR, 2005 – 2006, (v tis. Kč)

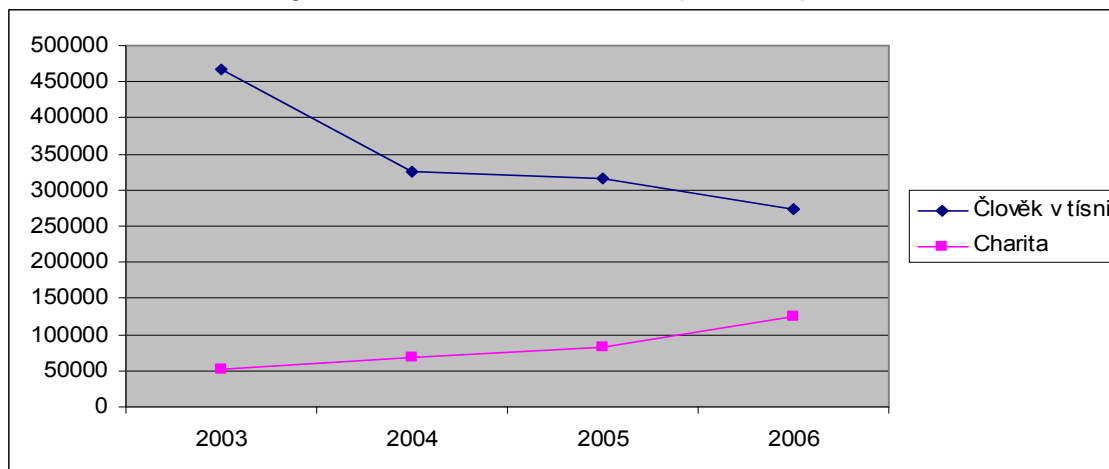
Zdroj: Charita ČR. *Výroční zprávy za rok 2005 a 2006* [online]. [cit. 6.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>. Vlastní úprava

U teritoriálního rozložení pomoci Charity ČR uvedené v grafu 3.7 je třeba zmínit, že ve výročních zprávách této organizace se daly zjistit poskytnuté finance pouze za tyto dva roky ve sledovaném období. V jednotlivých oblastech se na financování projektů Charita ČR podílí jen částečně, tedy nefinancuje projekty v plné výši. Spolupracuje s jinými organizacemi jako např. ECHO, MZV ČR, UNICEF, WFP a pobočky Caritas v jednotlivých zemích.

Při pohledu na toto rozložení, zjistíme, že i Caritas se významně zapojila do odstraňování následků přírodní katastrofy na jihovýchodní Asii v roce 2005. Tato pomoc pokračovala i v roce následujícím. Další větší část finančních prostředků poskytli v tomto roce do oblasti Čečenska a Inguška.

Jelikož výnosová a nákladová křivka je v podstatě téměř identická u obou společností, tak jsem se rozhodla níže uvést jenom graf s výnosovou křivkou.

Graf 3.8 Porovnání výnosů za rok 2003 až 2006 (v tis. Kč)

Zdroj: Charita ČR. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006* [online]. [cit. 6.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>.
Člověk v tísni. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006* [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava.

Z grafu 3.8 můžeme vyčíst, že výnosová křivka u organizace Člověk v tísni má klesající tendenci. Rapidní pokles v roce 2004 je zapříčiněn především sníženou mírou ochoty a solidarity firem a jednotlivců poskytnout peněžité dary na financování projektů, které může být zapříčiněno tím, že rok 2003 byl co do rozsahu poskytnutých darů výjimečný z hlediska dárců, protože poskytli velký objem financí na odstraňování důsledků povodní. I když u roku 2005 je zaznamenán mírný pokles výnosů, tak se struktura jednotlivých výnosů výrazně změnila. Především objem zahraničních prostředků se snížil, naopak vládní prostředky a dary od jednotlivců a domácích firem se nepatrně navýšily oproti předchozímu roku. V roce 2006 se mírně snížily výnosy z darů od jednotlivců a firem, objem zahraničních prostředků za rok 2006 zůstal oproti roku 2005 neměnný.

Naproti tomu výnosová křivka Charity ČR má od roku 2003 mírně vzestupnou tendenci až do konce sledovaného období. Toto zvyšování objemu finančních prostředků Charity ČR je zapříčiněno v roce 2004 nárůstem ostatních výnosů, které představují získání peněžních prostředků z kapitálových fondů. V důsledku zvýšení především výnosů z darů pokračuje růst výnosové křivky v roce 2005 i 2006. Na nárůstu výnosů se v položce dary nejvíce podílely dary ze zahraničí v předposledním roce daného období. Dary jsou především přijímány z Charit z jednotlivých zemí sjednocených do Caritas International a dále od organizací OSN, se kterými Charita ČR spolupracuje na jednotlivých projektech. Jak již bylo uvedeno, tak i rok 2006 má

vzestupnou část křivky. Tato vzestupná tendence je dána jako u roku 2005 především velkým objemem získaných finančních prostředků z darů. I když zahraniční dary sehrávají v celkové struktuře darů významnou část, tak tuto položku naplňují především dary od domácích přispěvatelů, a to navýšením o 20% oproti roku předcházejícímu.

Jelikož jsem teď vymezila blíže jednotlivé výnosy u obou organizací, tak se teď zmíním i o čerpání prostředků z Evropské unie. Ve výročních zprávách Generálního ředitelství humanitární pomoci ve sledovaném období nalezneme pouze čerpání finanční částky Charitou ČR v roce 2005. Naproti tomu ve výročních zprávách Člověka v tísní nalezneme informace, že čerpá ze zdrojů EU. Iniciativa Equal byla jedna ze zdrojů, které čerpala tato organizace z fondů EU, dále získala finančních prostředky od Evropské komise, která poskytla finance z jejího programu MEDIA plus. I u následně uvedeného programu DIPECHO, který poskytuje DG ECHO, čerpal Člověk v tísní peněžní prostředky. Program financuje aktivity na odstranění důsledků humanitární krize v postižených oblastech. Dalšími zdroji finančních zdrojů EU je delegace EK pro Afghánistán, Evropské monitorovací centrum rasismu a xenofobie, Evropská koordinace filmových festivalů.

U teritoriální struktury těchto dvou organizací nelze srovnávat finanční částky, které byly směřovány do jednotlivých oblastech, protože se Charita podílí na spolufinancování jednotlivých projektů, kdežto Člověk v tísní si tyto projekty financuje sám ze svých zdrojů. Srovnávat budeme rok 2005 a 2006, protože u Charity ČR nebyly natolik dostupné informace, abych se z nich dali vyčlenit oblasti zemí, ve kterých se podílely na spolufinancování humanitárních misí.

U obou dvou organizací je v roce 2005 shodné poskytnutí humanitární pomoci do jihovýchodní Asie, především do Srí Lanky, Indonésie a Indie, v důsledku již několikrát zmiňované přírodní katastrofě na konci roku 2004. Další země, do kterých směřují svou pomoc obě tyto organizace jsou Gruzie, Čečensko a Ingušsko, tedy oblast Kavkazu. Při srovnání dalších zemí, do kterých pomoc směřovala, již nenalezneme shody. Oblasti, do kterých směřovala Charita svou pomoc, byly především státy jihovýchodní Evropy – Bulharsko, Rumunsko, Moldávie atd. Člověk v tísní směřuje svou humanitární pomoc do různých částí světa, např. do afrických států (Namibie, Etiopie), do asijských států (Irák, Írán, Pákistán, Afghánistán) a také do evropské země (Srbsko). Při pohledu na teritoriální rozložení pomoci v roce 2006

u Člověka v tísní a Charity ČR je zřetelné, že obě dvě organizace opět směřují svou pomoc především do jihovýchodní Asie a Zakavkazska. Nutno podotknout, že i když směřují své finanční zdroje do stejných zemích, nepodílí se na vytvořených projektech společně a ve stejných oblastech zemí. Jinak teritoriální struktura humanitární pomoci je v tomto roce stejná jako v roce předcházejícím, jen se u některých států změnila velikost poskytované pomoci.

Závěr

Každá demokratická společnost, hlásící se k principu humanizmu, zaměřuje svou pozornost na odstranění důsledků humanitární krizí. Díky iniciativě organizací zaměřených na humanitární pomoc a solidaritě dárců mohou být zahájeny okamžité humanitární mise. Tyto projekty umožňují překonat lidem v postižených oblastech těžkou životní situaci způsobenou katastrofou ať již přírodní, technologickou, zaviněnou či ovlivněnou člověkem.

Bakalářská práce byla zpracována na téma humanitární pomoc. Na celém světě existuje celá řada organizací zabývajících se humanitární pomocí, která je distribuována do aktuálně postižených oblastí. Jelikož rozsah bakalářské práce je omezen, tak jsem se zaměřila na české nevládní organizace. Z těchto neziskových organizací jsem si vybrala Člověka v tísni a Charitu ČR, u kterých jsem prováděla analýzu jejich hospodaření a činností. Jako hlavní zdroj informací jsem použila výroční zprávy těchto organizací.

Na základě analýzy těchto dvou nevládních neziskových organizací jsem dospěla k následujícím závěrům:

- Největší objem finančních zdrojů společnosti Člověk v tísni představují zahraniční dárci. U Charity ČR jsou nejvyšší výnosovou položkou dary, které představují veřejné, církevní a jiné sbírky.
- Ze sledovaného období je možné vyčíst stálý pokles finančních prostředků, kterými Člověk v tísni disponuje. Především je toto snížení peněžních prostředků způsobeno každoročním snižováním položky darů a sbírek z ČR. U Charity ČR je trend opačný, kdy se jí naopak daří stále více získávat finance z darů a sbírek pořádaných v České republice.
- Oblastmi, do kterých nejvíce směřují získané finanční prostředky Člověka v tísni byla humanitární a rozvojová pomoc.
- Nejvíce poskytovanou formou humanitární pomoci byla u Člověka v tísni pomoc potravinová.
- Čečensko a Ingušsko, Srí Lanka byli největšími příjemci poskytované humanitární pomoci ve sledovaném období u obou organizací.
- Organizace Člověk v tísni čerpala ve sledovaném období každý rok finanční prostředky ze zdrojů EU. Organizace získala peníze prostřednictvím iniciativy

Equal, Generálního ředitelství pro humanitární pomoc a přes program Evropské komise MEDIA plus. Již před vstupem České republiky do Evropské unie čerpal Člověk v tísni evropské finanční zdroje, avšak po vstupu ČR do EU se objem těchto získaných peněžních prostředků velmi zvýšil. Naproti tomu Charita ČR čerpala ze zdrojů EU pouze v roce 2005.

Společnost Člověk v tísni má hlavní náplň své činnosti v poskytování humanitární a rozvojové pomoci. Z výročních zpráv je patrné, že sama nejen pořádá sbírky, ale také zpracovává a organizuje humanitární projekty. Tyto projekty financuje ze zdrojů, které získává z veřejných sbírek. Naproti tomu Charita ČR pouze pořádá charitativní sbírky a spolupodílí se na financování vytvořených projektů. Její činností není příprava projektů na obnovu a rozvoj postižených oblastí.

Dle mého názoru se mi podařilo splnit stanovené cíle, které jsem si vytyčila v úvodu i přes omezenou dostupnost informačních zdrojů, zejména u Charity ČR.

Použité zdroje

Literatura:

- [1] ČLOVĚK V TÍSNI. *Globální problémy a rozvojová spolupráce: Témata, o která se lidé zajímají*. 1. vyd. Praha: Člověk v tísní, 2005. 255s. ISBN 80-86961-00-1.
- [2] FRIŠTENSKÁ, H. *Vývoj organizované filantropie po roce 1990*. Praha: Euromédia Group, 2003. 192 s. ISBN 80-248-1389-7.
- [3] MACHÁČEK, J. a kolektiv. *Problémy rozvojových zemí, jejich příčiny a cesty k řešení*. 1. vyd. Praha: Oeconomica, 2006. 447 s. ISBN 80-245-1060-X.
- [4] RAKUŠANOVÁ, P a STAŠKOVÁ, B. *Organizovaná občanská společnost v České republice*. 1. vyd. Praha: Professional Publishing, 2007. 116s. ISBN 978-80-86946-22-1.
- [5] SALOMON, L. M., ANHEIER, H. K. *In Search of the Non-profit Sector I – The Question of Definitions*. New York: McMillan Pub.Co., 1992. 174 s. ISBN 3-540-40734-2.

Elektronické publikace:

- [6] ČČK. *Co je to mezinárodní humanitární právo?* [online]. [cit. 12.2.2008].
Dostupné na Internetu:
http://www.cervenkykriz.eu/docs/mhp/MHP_odpovedi.pdf
- [7] Člověk v tísní. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006* [online]. [cit. 13.4.2008].
Dostupné na Internetu:
<http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>
- [8] Charita ČR. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006* [online]. [cit. 6.4.2008].
Dostupné na Internetu:
<http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>
- [9] European Commission. *The Framework Partnership Agreement partners list* [online]. [cit. 31.3.2008]. Dostupné na WWW:
http://ec.europa.eu/echo/pdf_files/fpa_partners.pdf

- [10] NROS. *Příprava českých neziskových organizací na vstup do EU* [online]. [cit. 6.3.2008]. Dostupné na Internetu: http://ngoeu.cz/dokumenty/letacek_CZ.pdf
- [11] Humanitární pomoc. *Úvod* [online]. [cit. 3.1. 2008]. Dostupné na Internetu: http://europa.eu/pol/hum/overview_cs.htm
- [12] Rada pro nestátní neziskové organizace. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice 2003* [online]. [cit. 11.2.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.vlada.cz/cs/rvk/rnno/publikace/publikace.html>
- [13] Zpráva Evropské komise. *Výroční zpráva 2006* [online]. [cit. 12.1.2008]. Dostupné na Internetu: http://ec.europa.eu/echo/evaluation/partners_en.htm#echo

Internetové zdroje:

- [14] ČČK. *Mezinárodní humanitární právo* [online]. [cit. 13. 2. 2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.cervenkykriz.eu/docs/mhp/cojemhp.htm>
- [15] Informační centrum OSN v Praze. *Koordinace humanitární pomoci* [online]. [cit. 6.3.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.osn.cz/humanitarni-otazky/?kap=54>
- [16] Informační portál neziskového sektoru pro veřejnost. *Třetí patro* [online]. [cit. 10.2.2008]. Dostupné na Internetu : <http://www.tretipatro.cz/index.php?cmd=page&id=26>
- [17] Lékaři bez hranic. *Dějiny*. [online]. [cit. 6.3.2008]. Dostupné na Internetu: <http://lekari-bez-hranic.cz/cz/organizace/dejiny.php>
- [18] Ministerstvo zahraničních věcí. *Zahraniční vztahy* [online]. [cit. 9.2.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.mzv.cz/wwwo/mzv/default.asp?ido=18888&idj=1&amb=1&ikony=False&trid=3&prsl=False&pocc1=>
- [19] MZV. *Odbor rozvojové spolupráce a humanitární pomoci MZV ČR* [online]. [cit.13.2.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.mzv.cz>
- [20] Portál veřejné správy ČR. *Neziskový sektor* [online]. [cit. 14.2.2008]. Dostupné na Internetu: http://portal.gov.cz/wps/portal/_s.155/17214?ks=1582
- [21] Rada vlády pro nestátní neziskové organizace. *Úvod* [online]. [cit. 13.2.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.vlada.cz/cs/rvk/rnno/uvod.html>

Seznam použitých zkratk

ČK – Červený kříž

ČR – Česká republika

GŘ ECHO – Generální ředitelství pro humanitární pomoc

EK – Evropská komise

EU – Evropská unie

IOM – Mezinárodní organizace pro migraci

IRC – Mezinárodní záchranný výbor

OSN – Organizace spojených národů

OCHA – Úřad OSN pro koordinaci humanitárních záležitostí

MHP – Mezinárodní humanitární právo

MŠMT – Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

MPSV – Ministerstvo práce a sociálních věcí

MZV – Ministerstvo zahraničních věcí

NNO – Nevládní neziskové organizace

UNDP – Rozvojový program OSN

UNICEF – Dětský fond OSN

WFP – Světový potravinový program

Prohlášení o využití výsledků bakalářské práce

Prohlašuji, že

- jsem byl seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2001 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo.
- beru na vědomí, že Vysoká škola Báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB – TU Ostrava) má právo nevýdělečně ke své vnitřní potřebě bakalářskou práci užít (§ 35 odst. 3).
- souhlasím s tím, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB – TU Ostrava k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího bakalářské práce. Souhlasím s tím, že údaje o bakalářské práci, obsažené v Záznamu o bakalářské práci, umístěném v příloze mé bakalářské práce, budou zveřejněny v informačním systému VŠB – TU Ostrava.
- bylo sjednáno, že s VŠB – TU Ostrava, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona.
- bylo sjednáno, že užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB – TU Ostrava, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB – TU Ostrava na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Přerově dne 25.4. 2008

.....
Jitka Roubalíková

Adresa trvalého pobytu studenta:

Malá Trávnícká 3, 750 02 Přerov

Seznam příloh:

- Příloha 1** Výnosy organizace Člověk v tísni v členění podle finančních zdrojů, 2003 - 2006
- Příloha 2** Rozklad celkových nákladů společnosti Člověk v tísni, 2003 - 2006
- Příloha 3** Rozčlenění zahraniční pomoci u organizace Člověk v tísni, 2003 - 2006
- Příloha 4** Výnosy organizace Charita ČR podle finančních zdrojů, 2003 - 2006
- Příloha 5** Celkové náklady a výnosy Člověka v tísni, 2003 - 2006
Celkové náklady a výnosy Charity ČR, 2003 - 2006

Příloha 1 Výnosy organizace Člověk v tísni v členění podle finančních zdrojů, 2003 – 2006 (v tis. Kč)

2003

Vláda ČR a prostředky samospráv	52 610
Sbírky a dary z ČR	227 198
Dary ze zahraničí	187 316
Celkem	467 124

2004

Vláda ČR a prostředky samospráv	53 504
Sbírky a dary z ČR	66 332
Dary ze zahraničí	204 788
Celkem	324 624

2005

Vláda ČR a prostředky samospráv	87 459
Sbírky a dary z ČR	107 452
Dary ze zahraničí	120 017
Celkem	314 928

2006

Vláda ČR a prostředky samospráv	90 563
Sbírky a dary z ČR	69 907
Dary ze zahraničí	113 961
Celkem	274 431

Zdroj: Člověk v tísni. *Výroční zpráva za rok 2003 - 2006*. [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava.

**Příloha 2 Rozklad celkových nákladů společnosti Člověk v tísni, 2003 – 2006
(v tis. Kč)**

2003

Provoz kanceláří	10 272
Humanitární pomoc a obnova	311 175
Rozvojová pomoc	107 953
Vzdělávací, mediální a osvětové programy	41 818
Celkem	471 218

2004

Provoz kanceláří	8 305
Humanitární pomoc a obnova	134 587
Rozvojová pomoc	130 984
Vzdělávací, mediální a osvětové programy	48 039
Celkem	321 915

2005

Provoz kanceláří	6 276
Humanitární pomoc a obnova	176 489
Rozvojová pomoc	77 498
Vzdělávací, mediální a osvětové programy	54 666
Celkem	314 929

2006

Provoz kanceláří	7 969
Humanitární pomoc a obnova	20 690
Rozvojová pomoc	172 920
Vzdělávací, mediální a osvětové programy	72 744
Celkem	274 050

Zdroj: Člověk v tísni. *Výroční zpráva za rok 2003 - 2006*. [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava.

**Příloha 3 Rozčlenění zdrojů ze zahraničí u organizace Člověk v tísni,
2003 – 2006 (v tis. Kč)**

2003

Agentury OSN a IOM	156 572
Prostředky EU	23 732
Zahraniční vládní prostředky	7 011
Celkem	187 315

2004

Agentury OSN a IOM	145 771
Prostředky EU	24 757
Zahraniční vládní prostředky	34 754
Celkem	204 788

2005

Agentury OSN a IOM	72 719
Prostředky EU	36 553
Zahraniční vládní prostředky	10 745
Celkem	120 017

2006

Agentury OSN a IOM	8 246
Prostředky EU	36 466
Zahraniční vládní prostředky	25 195
Celkem	69 907

Zdroj: Člověk v tísni. *Výroční zpráva za rok 2003 - 2006*. [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekvtsni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava.

**Příloha 4 Výnosy organizace Charita ČR podle finančních zdrojů,
2003 - 2006 (v tis. Kč)**

2003

Tržby	19 146
Dary	6 209
Vláda ČR a prostředky samospráv	21 732
Ostatní výnosy	4 656
Celkem	51 743

2004

Tržby	7 790
Dary	5 035
Vláda ČR a prostředky samospráv	6 666
Ostatní výnosy	47 729
Celkem	67 220

2005

Tržby	14 287
Dary	62 351
Vláda ČR a prostředky samospráv	3 021
Ostatní výnosy	3 805
Celkem	83 464

2006

Tržby	16 561
Dary	99 792
Vláda ČR a prostředky samospráv	4 820
Ostatní výnosy	3 332
Celkem	124 505

Zdroj: Charita ČR. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006*. [online]. [cit. 6.4.2008]. Dostupné na Internetu:

<http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>.

Vlastní

úprava.

Příloha 5 Celkové náklady a výnosy Člověka v tísni, 2003 - 2006 (v tis. Kč)

2003

Náklady	471 218
Výnosy	467 124

2004

Náklady	321 915
Výnosy	324 624

2005

Náklady	314 929
Výnosy	314 928

2006

Náklady	274 050
Výnosy	274 431

Zdroj: Člověk v tísni. *Výroční zpráva za rok 2003 - 2006*. [online]. [cit. 13.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.clovekv tisni.cz/index2.php?parent=176&sid=176&id=178>. Vlastní úprava.

Celkové náklady a výnosy Charity ČR, 2003 - 2006 (v tis. Kč)

2003

Náklady	61 487
Výnosy	51 743

2004

Náklady	71 325
Výnosy	67 220

2005

Náklady	85 730
Výnosy	83 464

2006

Náklady	125 838
Výnosy	124 505

Zdroj: Charita ČR. *Výroční zprávy za rok 2003 až 2006*. [online]. [cit. 6.4.2008]. Dostupné na Internetu: <http://www.charita.cz/Article.asp?nDepartmentID=273&nArticleID=861&nLanguageID=1>. Vlastní úprava

